

BISERICA

ORTHOXĂ ROMÂNĂ

REV. PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

ANUL al XI-lea

No. 4.

IULIE.

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICESCİ

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1887.

SILVESTRU

Cu mila lui Dumnezeu Smerit Episcop al păzitei de
Dumnezeu Eparhii a Huşilor.

*Tuturor iubitorilor Mei fi în Domnul, dar și pace de
la Domnul nostru Iisus Christos, iar dela Smerenia
Noastră dorință de tot binele sufletesc și trupesc, pre-
cum și arhierescă bine-cuvântare.*

Iubiților,

Domnul nostru Iisus Christos, întemeind sânta sa biserică pe pământ, a zis: „Voi zidi biserică mea și porțile iadului nu o vor birui“ (Mat. XVI, 18). Biserica nu se învinge și nici că se poate învinge, întru cât capul ei este Christos, întru cât Christos este viața și noi membrii ei — mlădițele; întru cât prin această nemijlocită, necesară, neprecurmată și tainică legătură, sucule vitei dela tulpină se răspândește prin toate ramurile ei.

Scopul înființării bisericei pre pământ

nu este decât folosul nostru pământesc și ceresc, prezent și viitor, nu este decât „perfecționarea“ sau desevêșirea noastră a creștinilor, cari suntem membrii ei.

Spre ajungerea acestui scop, ne afirmă sântul Apostol Pavel în versul 11 din cap. IV către Efesenî, „Christos a dat „pre unii apostoli, pre alții profeți, „iar pre alții păstori și dascalî, până ce „vom ajunge toți la unirea credinței și a „cunoscinței Fiului lui Dumnezeu, întru „bărbat desevêșit, la măsura vârstei plinirei lui Christos.“

Insemnătatea acestei chemări o arată însuși Iisus Christos când ȳice ucenicilor săi: „Cel ce vê ascultă pre voi pre mine „mê ascultă, și cela ce se lepădă de voi „de mine se lepădă“ (L. X, 16).

Dar pre cât însemnătatea chemărei de păstor și învêțator este de mare, tot pre atâta este de mare și responsabilitatea pentru ea, înaintea lui Dumnezeu și a ómenilor, pentru care și ȳice Domnul prin gura profeților Ieremia și Iezechiil: „Vai păstorilor cari perd și risipesc oile mele;“ și iarăși: „Iată eú asupra păstorilor și voiú cere oile mele din mânilor lor.“

In vederea acestei mari responsabilități, Eú Smeritul, care, dupre voința lui Dumnezeu, manifestată prin votul ma-

relui Colegiu electoral dela 10 Decembre, anul expirat, am primit sarcina de primul păstor sufletesc al D-Vóstre, nu preget a vă adresa povăţuirile mele părinteşti, sfătuindu-vă şi îndemnându-vă cu tótă dragostea a le pune şi în practică.

Iubiţilor Mei fii în Domnul,

Multe şi felurite sunt virtuţile pe care Domnul nostru Iisus Christos şi sânta noastră biserică ortodoxă întemeiată de El, ni le recomandă tuturor a le practica, —spre a putea ajunge scopul pentru care suntem creaţi şi regeneraţi prin Iisus Christos; adică, perfecţionarea noastră în bine din tóte punctele de privire. Cu tóte acestea, pentru astă dată Mă mărginesc a atrage luarea D-Vóstre aminte, numai asupra acelia dintre ele, care mişcă, deşteptă, înrădăcinează şi apropiază şi pe tóte cele-lalte; adică, asupra dragostei către Dumnezeu şi între noi, precum şi asupra marelui interes sufletesc şi chiar naţional pe care-l avem—de a păstra neatinasă sânta noastră religione ortodoxă şi bunele obiceiuri strămoşesci, strâns legate de ea şi de ţara noastră.

Stăruinţa Mea, iubiţilor, ca să se înrădăcineze în D-Vóstre dragostea creştină, este cu atâta mai mare, cu cât sunt

pe deplin convins că, numai prin practicarea ei se unește ceriul cu pământul — Dumneșirea cu omenirea; se măresc și se împuternicesc staturile; se înmulțesc și se cimentază societățile de tot felul — pentru binele public și privat — și se întăresc legăturile de familie, care este baza sau piatra fundamentală a orî și cărei societăți și națiuni.

Așa, dacă cercetăm mobilul pogorîrei Fiului lui Dumneșu pe pământ și a întrupării lui, pentru a ne libera din sclăvia păcatului, ne convingem pe deplin că n'a fost altul decât dragostea lui Dumneșu cătră omenire. „Așa a iubit „Dumneșu lumea cât și pre Fiul său cel „unul născut l-a dat, ca toți cei ce vor „crede într'ensul să nu piară, ci viață „vecinică să aibă“ (Ión XVI. 3). „Dumneșu bogat fiind întru milă, pentru multa „sa dragoste, cu care ne-a iubit. . . . ne-a „înviat întru Christos, ca să arate în veșcurile cele viitoare marea bogăție a harului său“ (Efes. II. 4, 5, 7). În urmă, dragostea către Iisus Christos a făcut pe sântii Apostoli să-și ia crucea și să-și urmeze; dragostea cătră El a făcut și pre toți Sântii plăcuți ai lui a-și sacrifica până și viața pămîntescă pentru a se uni cu El în ceriuri; dragostea către

Dumnezeu, către sine și aproapele, precum și toate principiile de echitate cuprinse în sânta Evanghelie, au făcut și fac pe reprezentanții națiunilor mari a recunoște drepturile celor mai mici și a le libera din sclăviile cele după timp. Dragostea către Dumnezeu și iubirea de patrie a tocit și tocește săbiile cele de amândouă părțile ascuțite, care sfășie interiorul națiunilor, și ast-fel s'au întărit și se întăresc în launtru și afară. Dragostea către Dumnezeu, către sine și către aproapele a făcut și face să se unescă între sine mulțime de indiviși și chiar popore mai mici, cași noi de exemplu, și ast-fel să formeze societăți și state mai mari și mai mici, care au de scop să îmbunătătescă sorta apropielui, procurând națiunilor prosperitatea și fericirea lor. Dragostea reciprocă în familie a întărit și întărește diferitele elemente ce compun societățile în parte și națiunile în genere. Dragostea este caracteristica creștinătății și puterea atractivă, ce unește până și polurile opuse; pentru care și Domnul nostru Iisus Christos pune ca semn deosebitor al următorilor lui „dragostea“, dîcînd: „Intru aceasta vor cunoște toți „că sunteți ucenici ai mei, de veți avea „dragoste întru voi“ (Ión XIII, 35).

Dragostea este dar, ca să mă exprim așa, elementul cel mai puternic care contribuie la plantarea, încolțirea, răsărirea creșterea și cultivarea a tot felul de virtuți; și acesta pentru cuvântul că, după cum învață sântul Apostol Pavel: ea „în-
„delung rabdă, se milostivește, nu pis-
„muește, nu se sumește, nu se trufește,
„nu se pörtă cu necuviință, nu caută ale
„sale, nu se întărită, nu gândește răul,
„nu se bucură de nedreptate, ci se bu-
„cură de adevăr; toate le suferă, toate le
„rabdă, toate le crede, la toate nădejde are,
„dragostea nici odinioară nu cade“ (1,
Cor. XIII, 1—8).

O dată cu acestea, iubitorilor, nu perd din vedere a vă atrage atențiunea și asupra netăgăduitului adevăr, că sânta noastră religiune creștină ortodoxă a fost predicată și cu bucurie primită de locuitorii țerei noastre, încă din cele ântei vécuri ale creștinismului. Străbunii noștri apropiindu-ș'o au susținut'o și au păstrat'o cu multă rigóre, putere și sântenie, mărturisind și ținând în totdeauna învătura sântei biserici neschimbata, după cum a fost hotărîta de sântii Apostoli, sântele Sinóde ecumenice și de sântii și marii dascali ai ortodoxiei. Strămoșii noștri de la primirea religiunei creștine

și până astăzi, cu toate multele încercări și stăruinți, din diferite timpuri, ale propagătorilor de alte rituri creștine, totdeauna au mărturisit și ținut simbolul credinței așa cum a fost el eșit din disba-terile sântilor Părinți, și stabilit o dată pentru totdeauna la sinodul întâi și al „doilea“ ecumenic, rostind în toate bise-ricile, precum și sara și diminéța, între altele: cred „și întru Duhul Sânt, Dom-„nul de viață făcătorul, carele din Tatăl „purcede, cela ce împreună cu Tatăl și „cu Fiul este închinat și slăvit, carele a „grăit prin proroci.“ Ei totdeauna au fost botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sântului Duh, prin trei cufundări în apa botezului; totdeauna s'au uns cu sântul și Marele Mir îndată după botez; totdeauna s'au împărtășit cu sântul Trup și Sânge al Domnului nostru Iisus Chri-stos de o dată, mari și mici, preoți și mireni; totdeauna au mărturisit de uni-cul cap al sântei noastre biserici cre-știne pe pământ, ca și în ceriū, pe Dom-nul nostru Iisus Christos; nerecunoscând altă autoritate mai înaltă în biserică, după El, de cât cea a sinódelor ecumenice și locale respective.

Cu această sântă și dréptă credința fi-
ind neînterrupted înarmați străbunii no-

ștri ș'aũ păstrat limba și naționalitatea, pe bazele căria, România nu de mult, s'a rãdicat la rangul de Regat, și face astã-đi parte integrantã din concertul Puterilor Europene. Acéstã fermã credință a lor, prin ori și cât de grele împrejurãri și peripeții aũ fost siliți sã trecã, ne-a scãpat de contopirea cu alte națiuni, și tot acéstã va forma buchetul și va întãri și susținea coróna României.

Obiceiurile religioase și naționale, strãns legate cu învęțatura sãntei nóstre biserici ortodoxe, pe care strãbunii noștri le-aũ avut și ținut, de asemenea aũ contribuit la pãstrarea adevęratei credințe și a naționalitãței nóstre.

Insuflețiți-vę decĩ, iubiților, de dragostea creștinã și țineți drępta credință strãmoșescã ! Pãstrați în totdeuna dragostea cãtre Dumneđeu și între D-Vóstre ! Lucrați totul mișcați și conduși de ea ! Aveți-o în vedere în tóte întreprinderile D-Vóstre ; cãci așa veți plini legea lui Christos, care ȓice : „Poruncã nouã „daũ vouę, ca sã vę iubiți „unul pre altul, precum și eũ v'am iubit pre voi“ (Ión XIII, 34). Pãziți acéstã poruncã și veți rãmânea întru dragostea Lui,—veți fi amicii Lui. „De veți pãzi „poruncile mele, veți rãmânea întru dragostea mea. „Voĩ amicii mei sunteți, de

veți face toate „câte poruncesc vouă,” învățată Mântuitorul (Ión IX. 10, 14).

Acestea le-au practicat și predicat tuturor și sântii Apostoli, învățând: „Iubiților, să ne iubim unul pre altul, căci dragostea de la Dumnezeu este: și tot cel ce iubește din Dumnezeu este născut și cunoște pre Dumnezeu; căci Dumnezeu dragoste este . . . și cel ce petrece întru dragoste întru Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru dânsul. De va dice cineva că iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său urășce, mincinos este; căci cel ce nu iubesc pe fratele său pre carele l-a vedut, pre Dumnezeu pre carele nu l-a vedut, cum pôte să-l iubescă? Și această poruncă avem de la Dânsul, ca cel ce iubesc pre Dumnezeu să iubescă și pre fratele său“ (1 Ión IV, 7-21). „Nimănuî cu nimica să nu fiți datori, fără numai cu a iubi unul pre altul; căci cel ce iubesc pre altul legea a plinit“ (Rom. XIII, 8).

Odată cu acestea, trebuie să cunoșteți, că dragostea este una din calitățile creștinului, fără de care multe altele, numai puțin bune și sante, își perd însemnătatea și valórea lor. Probă la acesta este învățătura sântului Apostol Pavel din întâia sa Epistolă către Corinteni, în care

dice: „De ași grăi în limbă omineșci și „îngereșci, iar dragoste nu am, făcut-m'am „aramă sunătoare și chimbăle resonător; „de ași avea prorocie și ași ști toate „tainele și totă știința, și de ași avea „totă credința cât să mut și munții, iar „dragoste n'am, nimic nu sînt; și de „ași împărți totă averea mea, și ași da „trupul meu să ardă, iar dragoste nu am, „nici un folos nu-mi este“ (XIII, 1—4).

Tot ast-fel au învățat și sînții Părinți ai bisericeii. Așa de exemplu, sântul Ión Chrisostom învață că, „începutul și sfârșitul tuturor virtuților este dragostea. Ea „este și tulpină și condițiune neapărată „a tuturor virtuților; adică este coróna „virtuții.“

Toți, D-Vóstre, iubitorilor, cari formați diferitele clase ale societății din Eparhia încredințată supravegherei religiose-morale a Smereniei Mele, amintiți-vă și puneți în practică totdeauna datoria, de a iubi pre Dumnezeu, pre sine și aproapele. Fie-care dintre D-Vóstră, dupre pozițiunea ce ocupă în societate, să se ferescă a nu deconsidera, nici a nedreptăți pre altul în relațiunile reciproce; ci totdeauna să dea fie-cărui cee ce este cu dreptul și cuviincios. Urmați, vă rog, neabătut următoarele învățături ale sântului Apo-

stol Petru, care dice : „Feriți-vă de des-
„frânările ce se oștesc asupra sufletu-
„lui. Pre toți cinstiți, frăția iubiți, de
„Dumnezeu vă temeți, pre Impăratul
„cinstiți. Fiți cu toții într'un gând,—mi-
„lostivi, iubitori de frați, îndurători, blânzi
„și umiliți ; nu resplătiți rău pentru rău
„sau ocară pentru ocară ; ci mai bine este
„făcând cele bune a pătimi de cât făcând
„cele rele. Cel ce voește să iubească viața
„și să vadă zile bune, să-și oprască limba
„sa de la rău și buzele sale, ca să nu
„grăiască vicleșug, să se depărteze de la
„rău și să facă bine ; să caute pacea și
„să o urmeze pre ea. Pentru că ochii
„Domnului sunt spre cei drepți, și ure-
„chile lui spre rugăciunea lor“ (I Petru
II, 11, 17 ; III, 10—13).

Pe lângă aceste învățături ale sântu-
lui Apostol Petru, păstrați, păziți și ți-
neți, iubiților, credința și obiceiurile cele
bune ale strămoșilor noștri ; iubiți po-
doba casei Domnului sau a santei bise-
rici, fiți curagioși în nenorociri, marini-
moși, drepți, îndurători și umiliți în fe-
riciri ; iubiți-vă țara și o ajutați, — care
cu luminile D-Vostre, care cu ave-
rea, care cu brațele, într'un cuvânt, fie
care cu aceia ce-î stă prin putință. Ast-
fel au urmat străbunii noștri, și Dumne-

deu le-a ajutat a ne păstra limba, naționalitatea, într'un cuvânt țara, în mijlocul atâtor și atâtor eventualități ce s'au petrecut în ea. „Credința păziți, — în-
„vață sântul Apostol Pavel, — stați și
„țineți tradițiunile pe care le-ați învățat
„orî prin cuvânt, orî prin cartea noastră“
(2 Tes. II, 15).

Diceți împreună cu Psalmistul David :
„Spre tine, Dómnne, aú nădăjduit părinții
„noștri, nădăjduit-aú și 'i-aí isbăvit pre
„dênșii. Cătră tine aú strigat și s'aú mân-
„tuit; spre tine aú nădăjduit și nu s'aú
„rușinat“ (Ps. XXI, 4, 5); tot spre Tine,
Dómnne, nădăjduim și noi, tot Ție ne ru-
găm și noi, și credem că ne vom isbăvi
de tot réul, ne vom mântui și nici odată
nu vom fi rușinați.

Iubiți Servitori ai Altarului,

Espunând în cele precedente învățătura
despre dragostea ce trebuie să domnéască
între toți creștinii în genere, și cu deo-
sibire între cucerniciile vóstre, cari du-
pre pozițiune și chemare datorități și sin-
guri a o propaga; espunând de asemenea
învățătura relativă la păstrarea dreptei
credințe și a bunelor obiceiuri, păzite și
păstrate de străbunii noștri, care numai
puțin datorități a le mântine și înrădăcina
cu tot devotamentul în sufletele credin-

cioșilor ce vă sînt încredințați, adresăz acum cuvîntul Meu către cucerniciile vóstre în special.

Nobilă, frumósă și mare este misiunea preotului; dar precum orî și care alt lucru bun și folositor reclamă multe osteneți, și în sêvêrșirea lui se întimpină multe greutăți, tot așa și în împlinirea ei cu toată demnitatea. Cu tóte acestea când preotul este convins și pătruns de sântenia misiunei și a adêvêrurilor cuprinse în sânta nostră religiune, pe care el datorește a le propaga, și chiar le propagă păstoriților sêi, atunci tóte se ușurêză și sê înving.

Preotul trebuie să corespundă și să repesinte în totul numele ce-l pórta—de „mergêtor înainte.“

Dar pentru a face acêsta, trebuie să-și aproprieze spiritul învêțaturilor sântei E-vangheliî, propagat de Domnul nostru Iisus Christos, de sântii Apostolî și de toți sântii Părinți și dascăli ai sântei nóstre biserici ortodoxe: adică, mai ântéiú el însuși să crédă și să fie în totul convins de adeveritatea învêțaturilor cuprinse în sânta Scriptură și a sântilor Părinți ai sântei biserici ortodoxe; pentru că numai așa învêțătura adresată de el poporului va influența și se va înrădăcina în inima și

credul lui. Când preotul va învăța numai de formă, sau de datorie, chiar dacă ar avea arta vorbirei, ca sântul Ión Chri-sostom, Cicerone și alți oratori mari, învățătura lui va fi secă și lipsită de influența morală asupra auditorilor. În asemenea caz, el nu va auzi de la auditori de cât cuvintele: frumos și bine vorbește, bun orator, și atâta tot. Pe când dacă el va vorbi din convingere, chiar dacă nu va fi așa de eloquent și nu va întrebuința multe figuri ritorice, învățătura lui va fi bine simțită și apropiată de auditori. Când preotul săvârșește sântele misterii și toate rugăciunile ce le face pentru credincioși numai pentru cuvântul că este dator a le face acestea, numai ca un actor pe scenă, pentru a-și putea căpăta recompensa, atunci cu drept cuvânt se poate dice că este un speculator de cele sante, este, duple cum dice Domnul nostru Iisus Christos, fur și tâlhar. Și în asemenea caz de mii de ori ar fi fost mai bine să nu-și fi luat asupra-și asemenea sarcină. Este mare nenorocire și pentru sine și pentru popor, când cine-va privește la preoție numai ca la o meserie—ca la un mijloc de traiu, și în acest scop o și primește.

Adevărul este că și preotul, ca om,

are nevoie de mijloce pentru existență ; dar aceste vin de la sine, când el, după învățătura Domnului nostru Iisus Christos, caută mai întâiu împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui. „Căutați mai întâiu împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui, și toate celelalte se vor adăuga vouă“ (Mat. VI, 33). „Vrednic este lucrătorul de plata sa“ (L. X, 7).

Niminea nu negă că o mare parte dintre preoții dela noi sunt lipsiți și trăesc greu ; cu toate acestea preotul pătruns de misiunea sa, preotul care are credință și dragoste către Dumnezeu și aproapele ; preotul blând, pacinic, cuviincios, cucernic sau plin de evlavie, nici o dată nu este desprețuit și lipsit de cele necesare ; ci din contra, totdeauna este respectat și ajutat în nevoile sale, până și de cei de altă religie. „Mai tiner am fost și am și înbătrânit și n'am vădut pe dreptul părăsit, nici sămânța lui cerând pâine“ (Ps. XXXVI, 25), învață Profet-Impăratul David. „Nu va omorî Domnul cu fume sufletul dreptului,“ dice Solomon (Pilde X. 3). Fiți dar, iubiți preoți, plin de credință, nădejde și dragoste către Dumnezeu și aproapele ; proarâte-se în ținuta și exteriorul cucerniciei vostre simțimintele lăuntrice, isbucnite din marea credință

și dragostea către Dumnezeu, — sau cu alte cuvinte, aveți cuvioșia și evlavia naturală, rugați-vă lui Dumnezeu, și atunci vă veți convinge din însuși realitatea lucrului de învățătura Domnului nostru Iisus Christos și a Profet-Impăratului David, amintite mai sus.

Vedeți, iubiți preoți, că noi trăim „într'un timp de grele încercări.“ Idei de ateism, de nihilism, de socialism, de materialism, de necredință în Dumnezeu, de indiferență religioasă și cătră sânta noastră biserică ortodoxă, se răspândesc cu mare îmbelșugare printre creștini; ba încă și încercări de atragerea credincioșilor ortodoxi la alte rituri, reprezentanții cărora tind undițe măestrite și născocesc idei, că civilisația și progresul din țara românească s'ar datori luminilor lor. Mai sunt încă unii cari din necunoscința „principiilor santei noastre biserici ortodoxe naționale,“ o confundă cu tendințele și unele fapte ale bisericilor de alt rit.

În fața acestora, vă sfătuesc și vă rog chiar să fiți la post, și la înălțimea misiunii de preot; și mărindu-vă în tot timpul capitalul cunoscințelor prin neînțetată citire a santei Scripturii, a scrierilor sântilor Părinți ai bisericei ortodoxe, a diferitelor cărți și jurnale bisericești,

prin care se esplică sânta Scriptură și se desvoltă principiile sântei noastre biserici ortodoxe, să apărați și să păziți turmele ce vă sunt încredințate de orî-ce molipsire și contagiare de natura ideilor de mai sus. Fiți strejari demni ai religiosității și moralului creștin ortodox : „Răs-cumpărați timpul, că zilele rele sunt; „stați asupra cu timp și fără timp, mus-trați, certați, îndemnați cu totă blîndețea „cu îndelungă răbdare și învățatură,“ ne îndemnă sântul Apostol Pavel în a doua Epistolă către Timoteiū (IV, 2—4). Tot o dată, iubiților, feriți-vă și înși-vă de a nu fi cum-va prinși în mrejele și un-dițele cele fine ale acelorași păcate, saū și ale altora, de care predominați fiind nu numai că n'ați fi la înălțimea și demnitatea misiunei, și nu numai că nu ați înrădăcina credința și moralitatea în popor, ci încă le-ați compromite. Vedeți, iubiților, că sarcina și misiunea de preot pe care ați îmbrățișat'o, precum am a-mintit și mai sus, pe cât este de înaltă și frumoasă, tot pe atâta este de grea și anevoioasă ; și cere de la cucerniciile vó-stre o mare prudență, circumspecțiune, lu-are aminte și chiar exemple, căci nu este destul numai a învăța și a vorbi frumos altora, ci trebuie și singurî a face aceea

ce învățați pe alții: „căci numai cel ce „va face și învăța, acela mare se va chema „întru împărăția cerurilor“ (Mat. V, 19).

Feriți-vă între altele și pe cucerniciile vóstre, și pe păstoriții ce vă sunt încredințați, de patima beției, care v'ar putea compromite demnitatea și ar zădărnici munca poporanului; căci este bine cunoscut, că patima beției omórá și degradéză de-o-potrivă pe mare și pe mic, pe bogat și sêrac, pe învățat și neînvețat.

Amintiți-vă, iubiților, în totdeauna cuvintele Domnului nostru Iisus Christos: „Așa să lumineze lumina vóstră înaintea ómenilor, ca vedënd faptele vóstre „cele bune, să prea-mărească pre Tatăl „vostru cel din ceriuri“ (Mat. 6, VI, 16).

Feriți-vă de a nu vă amesteca în afaceri ce nu sunt potrivite cu chemarea cucernicieii vóstre, și care dau ocașiuni la certe și chiar la uri neîmpăcate. Amintiți-vă că sânta nóstră mumă — Biserica, pe baza învățăturilor Fundatorului ei, în totdeauna a predicat și predică pacea, și cucerniciile vóstre, ca servitori ai altarului, la fie care serviciu Dumneșcesc o vestiți poporului dicënd: „Pace tuturor;“ și dar ca ast-fel de vestitori ai păceii, trebuie a o păzi și înși-vă, atât între sine-vă și familiile proprii, cât

și între păstoriții ce-î aveți sub îngrijire; „Căci vai de cel ce se smintește, dar mai vai de acela prin care vine smin-teala“ (Mat. XVIII, 7).

În societate, după împrejurări, adese ori sunt păreri deosebite și neînțelegeri; cucerniciile vóstre însă, fiind predicatorii păcei și ai dragostei creștine, purtați în totdeauna stindardul păcei; fiți împăciui-torii și propagatori ai înfrățirei și ai u-nirei spiritelor cu dreptul și adevărul, pen-tru care nu puțină plată veți lua de la Mântuitorul, care învață: „Fericiți făcē-torii de pace că aceia fii lui Dumneđeu se vor chiema“ (Mat. V, 9).

Voind a îndrepta pe unul sau pe al-tul în vre o idee nesalutariă, sau de vre o faptă nelegală, fie cuvēntul cucernicieii vóstre plin de dulcēță, de umilință și blāndețe; căci pe deoparte, „Domnul este „cu cei umiliți la inimă, iar pe de alta „rēspunsul blānd întórcē mânia, dice So-„lomon, pe când cuvēntul aspru o aprinde. „Faguri de miere sunt cuvintele bune, și dulcēța lor tāmăduēște sufletele“ (Pil. XV, 1; XVI, 26).

Fie, iubiiții mei fii în Domnul, ca a-cesse semințe luate din grānarul sânt, adică din sânta Scriptură și învēțătura santei nóstre biserici ortodoxe, și sāmă-

nate de Smerenia Mea cu ocașiunea de față, să cadă pre pământ bun și să producă fructul cel cu mare dor așteptat.

Darul Domnului nostru Iisus Christos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl, și împărășirea Sântului Duh să fie umbrindu-vă și povățuindu-vă spre tot lucrul bun.

Amin.

CUVENTUL

FĂCUT DE

Înalt prea Sântitul arhiepiscop Mitr. Moldovei și Sucevei și Exarch Plaiurilor

D. D. IOSIF NANIESCU.

*Cu ocasiunea sântirei bisericei celei mari, Catedrala Mitropoliei din Iași. Sântirea s'a severșit în Prezența MM. LL. Regelui României **Carol I** și a soției Sale **Elisabeta Dómna și Regina**, de I. P. S. Mitropolit Iosif Naniescu, în ziua de 23 Aprilie, anul mântuirii 1887.*

(Urmare; veși No. 3, anul X1).

În adevăr fraților dela 1842 până la 1881, când s'a început lucrările restaurărei, este un timp destul de îndelungat și multe evenimente, cu grele împrejurări, au trecut peste țerile Române, încât nu s'a putut reîncepe lucrările restaurărei ca să se termine. Ba încă în decursul acestui timp mulți din cei iubitori de prefaceri cu distrugere opinau și îndemnau pe prea Sântiții Mitropoliți, urmașii lui Veniamin ca să dărâme acéstă zidire colosală, pe care nu se sfieaă a o numi și ruină amenințătoare de a cădea singură. Nu era însă adevăr în aceste cuvinte, ci numai niște pretexte pentru ca să dărâme o biserică măreță, dar care, după împrejurările timpilor, cum am dis, rămăsese neterminată, și

pentru a căreia restaurare și terminare li se părea că se vor cere prea mari cheltueli.

Lucrarea restaurării însă și terminării a fost rezervată de bunul Dumnezeu ca să se facă acum în anii mântuirii 1880—1887, în zilele Maiestății Sale bunului nostru Rege Carol I-iu și a soției Sale Elisabeta Dómna și Regina, Nu voiú insista a dovedi religiositatea și credința bunului nostru Rege Carol I-iú. Acéstă calitate caracteristică este de toți cunoscută și întru tóte conformă cu devisa ce însuși El și-a proclamat'o pentru tóte lucrările Sale, prin cuvintele: *Nihil sine Deo*. (Nimic fără Dumnezeu).

A fost destul numai să atragem atențiunea Maiestății Sale și să-í solicităm buna voință pentru restaurarea și terminarea acestei mari biserici, și Maiestatea Sa a fost gata a hotărî ca să se îndeplinescă dorința nu numai a Iașenilor, dar chiar a întregului popor român-Moldovean. Și ast-fel în urma marelui Resboi pentru independența națională din anul 1877, în anul 1880, sub guvernul cu președința D-lui I. C. Brătianu, s'aú și votat de Camerele legiuítóre ale țerei, creditul pentru cheltuelile necesarii, și în același an, făcându-se pregătirile trebuincióse, în următorul an 1881, în ziua de 15 Aprilie, s'aú și început lucrările restaurării, când s'a pus și adoua peatră fundamentală la pilastrii interiori, susțiitori bolților, carii acum s'aú adăugat, continuându-se cu lucrul necurmat până în anul acesta 1887, când s'aú și terminat tot sub același guvern cu președința Domnului I. C. Brătianu. Tóte aceste lucrări ale restaurării acestei Catedrale

a Mitropoliei Moldovei de aici din Iași, s'a executat și efectuat sub privegherea și direcțiunea unei Comisiuni ad-hoc, înființată chiar în anul 1880, luna Iuliu 14 și compusă din trei membrii dintre care doi din cele mai onorabile persoane, cetățeni din Iași, sub președința Mitropolitului, împreună cu doi Arhitecți, unul dirigent și altul executor al lucrărilor, ale cărora nume merită și se cuvine cu tot dreptul a fi cunoscute de toți pentru diligența și ostenelele ce-și au dat fie-care în tot cursul lucrărilor de 7 ani, fără de nici o recompensă materială decât acea morală, mulțumirea conștiinței că fac un serviciu pentru înălțarea unui monument religios și național.

Aceștia sunt dela început (din anul 1880), D-nii Nicolae Drossu și Scarlat Pastia. Regretatul Drossu însă încetând din viață în anul 1884, a fost înlocuit cu Locot-Colonel Constantin Langa, care împreună cu D-l Pastia au continuat până la fine, împreună cu venerabilul Domnul Al. Orăscu din București ca Arhitect dirigent dela începutul lucrărilor și până la fine și cu mine smeritul Mitropolit al Moldovei și Sucevei Iosif Naniescu, devotat servitor al St. bisericeii noastre ortodoxe de răsărit națională română, prin concursul D-lor Miniștri de Culte Vasile Boerescu la începutul lucrărilor și Dimitrie Al. Sturdza, în urmă până la finele lucrărilor.

Dar mai presus de toate, lucrarea acestei restaurări s'a continuat și realizat sub Înalta protecțiune și cu mult interes îngrijire a M. S. Regelui nostru Carol I-iu, carele a bine-voit a asista acum și Insuși îm-

preună cu Maiestate Sa Regina Elisabeta la sântirea acestei biserici ce cu fericire se efectuază astă-dî.

Acesta este pe scurt istoricul începutului și terminării acestei noi Catedrale a Mitropoliei Moldovei din Iași, la a căreia terminare și împodobire a contribuit și însuși M. S. bunul nostru Rege Carol I-iu, nu numai cu simțimentul său religios de multă bună-voință și îngrijire cu mult interes moral, cum am dis, dar și cu cheltuială din partea Sa proprie pentru împodobirea ei în mod splendid, precum sunt chiar aceste ferestre în număr de 10, cu multă măestrie lucrate la vestita fabrică din München de sticle colorate și picturate, cu felurite tablouri religioase, care împreună cu frumoasa pictură a tablourilor de peste tot interiorul bisericeii și a tuturor icônelor catapetesmei mari și mici, cum și alte două mari aședate în tocurile lor iconosate la intrare, lucrate tôte de distinsul nostru artist-pictor G. M. Tătărescu din București, staă într'o perfectă și sublimă armonie.

Acum și venerabilele oseminte ale fericitului părinte Veniamin Mitropolitul, primul fondator, aduse dela Monastirea Slatina, după împlinirea a 40 de ani dela încetarea sa din viață acolo, și aședate aici cu obicnuitile rugăciuni și ceremonie religioasă, în ziua de 30 Decembrie anul trecut 1886 în monumentul înadins pregătit înăuntru bisericeii în partea dreptă, repauséază pentru eternitate în această biserică, pe care el însuși a început'o cu o jumătate secul înainte, dar tocmai acum terminată definitiv, și vocea sa sântă, unită în corurile cerești cu a bă-

trânului Simeon, esclamă cu deplină mulțumire împreună cu acela: „*Acum slobodești pe robul tău Stăpâne după cuvântul tău în pace*; iar cu psalmistul David și cu toți fericiții săi predecesori: Varlaam, Dositeiți, Gavriil Calimach, Iacobii, Putnénu și Stamati, și alții: „*Domne iubii' am bună cuviința Casei tale și locul locașului măririi tale*“.

Nu mă poci opri însă și cred că nu este de prisos chiar în această ocaziune a face o aruncătură de ochi asupra câtor-va fapte din trecut, care sunt de domeniul istoriei, ale bătrânilor noștri în privința simțului religios de care ei au fost inspirați și conduși în toate faptele lor morale și naționale, și care trebuie să ne servescă și noi de exemplu în toate faptele noastre naționale și culturale. Acele fapte laudabile de această natură pe tărâmul moral și Evangelic, au contribuit în toți timpii la îmbunătățirea moravurilor și la civilizațiunea poporului român, civilizațiune, ȕic, basată pe principiile moralei creștine evangelice, pe credința în Dumnezeu, pe iubirea aprópelui, pe devotamentul pentru facerea de bine în toate împrejurările vieții și pe iubirea de patrie, pentru care bătrânii noștri își sacrificău și ostenele lor, și averile lor și chiar viața lor, dela vlădică până la opincă, după cum ȕice vorba românescă, Ei înălțau biserici și Monastiri mărețe, înzestrându-le cu averile lor pentru ajutorul și mângăierea celor săraci și neputincioși, și aci, în Biserică, în Monastiri, adunați în acelașu spirit de iubire evangelică și frăție creștinescă, nu era deosebire între uni și alții, între cei bogăți și cei săraci,

între cei învățați și cei neînvățați, decât numai prin luminile științei și ale virtuților creștinești de care unii erau înzestrați mai mult decât alții; dar modestia (smerenia), ascultarea, răbdarea și devotamentul religios, erau comune și egale tuturor. Boerii cei bogați, Mitropoliții și Episcopii își considerau de cea mai sacră datorie de a întreține bisericile în genere în cea mai bună și mai frumoasă stare și încă ale îmulți averile prin donațiuni de tot felul și ale îmbogăți. Căci dintru începutul istoriei nămului românesc, *biserica a fost temelie societății, temelie existenței acestui popor; biserica a fost școlă poporului, școlă de morală și lumină, școlă de ordine și disciplină, școlă de iubire, de unire și frăție; pentru că biserica noastră, este biserica națională*, precum și clerul nostru este național, ales și eșit din sânul națiunii poporului român; de aceea el nu poate să simță și să cugete decât numai românește. Să nu uităm însă că bătrânii noștri, domnitori, mitropoliți, episcopi și boeri, pe lângă monastirile și bisericile ce înălțau, chiar și pela moșiele lor particulare, înființau și câte o școlă pentru învățătura fiilor poporului, de carte românească și cântări bisericești, și cu această învățătură, erau însărcinați clerici, servitorii bisericești, de unde datéză și numirea de „*dascălul bisericeii*“ până în ziua de astăzi. Ast-fel până în zilele noastre am vedut continuându-se acest sistem de fapte religioase și de lucrare tradițională națională, prin înființare de biserici din nou sau restaurarea celor vechi și înzestrarea lor, precum și înființarea de școli pentru învățătura de carte ro-

mânescă.—Așa am văzut în zilele noastre pe fericitul întru amintire Mitropolitul Gregorie al Ungro-Vlahiei, prea Cuviosul în viață morală, prea învătăatul în st. Scripturi și în științele teologice și de multe cărți traducător și tipăritor, împreună cu dascălul său Gherontie din Monastirea Neamțu, sub a căruia Arhipăstorie s'au înființat și seminariile, școlile bisericești în România Munténă la toate episcopiile, și care, la anul 1834, după întorcerea sa din exilul din Basarabia, a început restaurația bisericii Mitropoliei din București, și la observațiunile ce i s'au făcut de unii, dacă crede că va trăi ca să termine restaurarea, el le a răspuns: „Mă ajunge să încep lucrarea, căci cred, că cei ce vor fi după mine vor termina'o neapărat“. Și în adevăr că fericitul încetând din viață în anul 1834 Iunie 22, și Episcopii țerei românești, al Râmnicului Neofit, al Buzelui Chesarie și al Argeșului Ilarion, rămânând câte și trei cârmuitori ai Mitropoliei, cum se dicea atunci, au terminat lucrarea bisericii Mitropoliei, și în anul 1839 Aprilie 2 au și sântit'o din nou.

Ast-fel am văzut tot din partea României de dincolo de Milcov pe fericitul întru amintire Chesarie, Episcopul de Buzeu, acel mult zelos pentru cele Dumnezești și plin de virtuți Episcop, între anii 1825 — 1846, reînviind acea episcopie cu totul, biserica cea mare, paraclisul, case mari și mici, înființând și tipografie din nou, și adăugând și edificiul Seminariului în anul 1837, deosebit de multe biserici pela moșiile și Monastirile pândite de acea St. Episcopie, precum: Monastirea Vintilă Vodă,

Ciolanul, Răteștii, biserica dela Pârscov, Cislău, Găvăneștii și altele. Aseminea am vedut pe Guvernul țerei românești înainte de anii 1848, începând înnoirea monastirilor celor mai însemnate, precum Bistrița, Tismana, Dealu de lângă Târgoviște și altele, iar la Cozia făcându-se numai un început de restaurare, a încetat din cauza evenimentelor ce au survenit asupra țerei în 1848. Am vedut încă după anii 1850 pre venerabilul și cuviosul Episcop al Râmnicului, Calinic Cernicanul, reînoid biserica acelei Episcopii și casele cu paraclisul și altele asemenea, la acea episcopie și prin eparchie. Mai în urmă am vedut asemenea pe fericitul întru amintire repausatul fost Domnitor Alexandru Ghica V. V., începând în anul 1858 în timpul Căimăcămiei, reedificarea Mitropoliei din București, care lucrare însă a rămas neterminată cu încetarea Căimăcămiei lui în acelașu an.

Dar epoca restaurării monumentelor religioase naționale a nēmului nostru românesc, am avut fericirea să o vedem însuflețită de tradiționala activitate națională în zilele bunului nostru Rege Carol I-ii și mai ales sub actualul Guvern al Maiestății Sale. Ast-fel s'a început și s'a terminat restaurarea celui mai trunos monument religios, biserica Episcopiei de Argeș, monumentul fericitului Domnitor Négoe Basarab și a soției sale Despina Dómna, zidit pela anii 1518, care acum de curând, în tómnua anului trecut, s'a și sântit cu mare solemnitare și ceremonie religioasă în prezența Maiestăților Lor Regelui și a Reginei, a membrilor Guvernului, a multora

dintre membrii Corpurilor legiuitoare, ai Înaltei Curți de Casație și alte autorități, o mulțime de popor și clerici din toate părțile țerei și chiar a unora din reprezentanții puterilor străine.

Tot așa se lucrăză acum și la restaurarea bisericeii sântilor Trei Ierarhi, monumentul lui Vasilie Vodă Lupu și la a sântului Nicolae Domnesc, amândouă de aici din Iași.

Iar Catedrala Mitropoliei noastre, care a stat o jumătate de secol neterminată, astă-zi splendidă și măreță, represintă cu demnitate Ortodoxia răsăritului în a doua capitală a regatului României, și arată tuturor simțimintele religioase ale înțeleptului nostru Rege Carol I-ii, și va predica și vécurilor viitoare aceste simțiminte de pietate și religiozitate, care au însuflețit și au întărit pe bătrânii și marii noștri Domnitori din toate timpurile.

Ei cu credința în Dumnezeu au înfruntat toate năvalirile celor de alte nĂmuri și de alte credințe, luptând cu bărbăție și apărându-și țara lor, moșia strămoșască, a căror credință în Dumnezeu o probăză și o învederăză atâtea biserici și monastiri.

Pentru densii credința în Dumnezeu și respectul religiunei, era tot una cu țara și viața lor, și biserica era tot-deuna centru de unire și unitate națională, cu una singură și aceeași religie ortodoxă de răsărit, a căreia învețatură se silea a o pune în lucrare în toate faptele vieței lor sociale și patriotice, „Nevoindu-se, după cum dice Apostolul Pavel, a pădi unirea duhului întru legătura păcei; un trup și un Duh; un Domn, o credință, un Botez; un Dumnezeu și Tatăl tuturor.

(Efesceni Cap. 4, vers. 3—6). *Iar Domn, Duh este, și unde este Duhul Domnului, acolo este adevărata libertate*“, dice același Apostol. (Corint. Capitolul 3, vers. 17).

Chiar încercările unora dintre străinii eterodoxi în timpii trecuți de ase întinde și întemeia în aceste țeri românești ortodoxe au fost combătute și respinse de bătrânii noștri pentru ase conserva *unitatea credinței religioase și prin această unitatea națiunii*, cum s'a petrecut în timpul lui Varlaam Mitropolitul Moldovei, cu sinodul din Iași, ținut în Biserica St. Trei-Ierarhi, sub Vasilie Vodă Lupu Domnitorul Moldovei și alui Mateiu Basarab V. V. Domnitorul României Ungro-Vlahiei. Și asemenea încercări de invasiune religioasă, s'au întemplat chiar și în zilele fericitului întru amintire Părintelui Mitropolit Veniamin, dar acesta împreună cu Episcopii și boerii țerei au respins acele încercări streine și pretențioase de propagande religioase eterodoxe ¹⁾. Căci biserica noastră națională predică națiunii în toate zilele în limba poporului dela un capăt al țerei până la celalalt sublimile principii ale moralei evanghelice: *pacea, iubirea, unirea, frăția, facerea de bine și tot felul de sacrificii pentru a face bine unii altora și tuturor împreună*.

Bogații și săracii și cu toți împreună în biserică învețau aceste principii d'a se iubi uni pre alții și se întăreau în credință cu sufletul pentru a lupta în contra nevoilor vieței și a vrăjmașilor din afară, veduți și neveduți, ce veneau asupra țerei și pismuiați

¹⁾ Papismul de Episcopul Melhisedec. București. 1883.

fericirea, progresul și prosperitatea n mului nostru românesc.

Biserica neîncetat strigă prin gura preo ilor cuvintele s nteii Evanghelii: „*Să iubim unii pre alţii, ca într'un g nd să mărturisim,  i precum voiţi să ve face  voue ómenii, faceţi  i voi lor asemenea*“.

Ma  mult încă, biserica ne  nv t  perfectiunea moralei evanghelice, că chiar  i pe vr jma ii noștri particulari să-i  vingem cu iubirea facându-le bine.

 n biserică auzim învătătura iubirei cu sinceritatea inimiei  i a cuvintelor nóstre atât către D- e i c t  i către cei-lalţi  meni, precum  i Psalmistul David se ruga  ic nd: „*Inimă curată zide te întru mine, Dumne eule,  i Duh drept  noe te întru cele dinnăuntru ale mele*“. Iar cuvintele îndoite  i minciuna să le aruncăm departe dela noi, căci acestea pricinuesc multe  i mari rele în societatea ominesc . De aceia Mântuitorul în sânta Evanghelie ne  nv t   ic nd: „*Fie cuv ntul vostru ce este a a, a a,  i ce nu, nu*“, — despre care lipsă de sinceritate între  meni, marele profet Isaia se exprimă cu amărăciune către poporul lui Israil, prin sublimele sale  nv t turi, inspirate de Duhul S nt,  ic nd: „*Apropie-se de mine poporul acesta cu gura sa  i cu buzele sale m  cinste te,  ar inima lor departe stă dela mine,  i în zadar m  cinstesc  nv t nd porunci ominești  i  nv t turi*“ (Cap. 29, vers 13). — Morala evanghelică precum ne  nv t   i ast - i, de a vorbi tot-déuna adevărul  i numai adevărul, a practica dreptatea  i a fugi de f t rnicie  i  n el torie, tot a a s'a predicat cu multă tărie din cea maĭ ad nc  antichitate

în Biserica lui D-zeu, după cum ne arată și cuvintele marelui profet Isaia pe care le-am citat mai sus.

Necesitatea religiunii s'a simțit și s'a recunoscut în toți timpii și la toate popoarele lumii, fiind-că religiunea învață pe oameni adevărata înțelepciune care începe cu frica de Dumnezeu, după cum dice înțeleptul Solomon, că: „*Inceputul înțelepciunii este frica de Dumnezeu*“ și fructele moralei religioase sunt dătătoare de viață cu iubirea de Dumnezeu și de aproapele, și aceste simțimente nu se inspiră omului decât de Duhul lui Dumnezeu, care, după cum glăsuște marele profet Isaia: „*este Duhul înțelepciunii și al științei, Duhul sfatului și al puterii, Duhul cunoscinței și al bunei credințe, Duhul temerii de Dumnezeu*“ (Cap 11, vers 1). De aceea și Domnitarii noștri de demult și toate guvernele ce au urmat precum și guvernul actual cu bunul și înțeleptul nostru Rege în frunte, au îngrijit și îngrijesc de prosperitatea bisericii și de propagarea moralei religioase prin biserică și școală, mână în mână una cu alta.

Ast-fel că restaurarea monumentelor religioase și înălțarea școlilor vor atesta tot-deuna acest adevăr. Și se va recunoște tot mai mult de către cei înțelepți și bine-cugetători necontestatul adevăr istoric pentru noi, că biserica noastră națională cu religia strămoșasca ortodoxă de resărit a fost în toate vécurile trecute *nava care, ca și arca lui Noe din timpul deluviului universal, a salvat existența nămului românesc, resistând cu putere în contra furiei valurilor noianului de gini năvălitoare și coto-pitoare din vécurile trecute și ne-a conservat noue*

până astă-zi limba, istoria și naționalitatea prin unitatea credinței religioase.

Să ne lipim dar, iubitorilor, inimile noastre de aședemintele religioase și de morala evanghelică care se predică și se propagă în biserică. Să menținem credința în Dumnezeu împreună cu tradițiunile și obiceiurile strămoșești, căci bătrânii noștri cu acestea au trăit, cu acestea au înfruntat toate nevoile străbătând vécurile până în zilele noastre și conservându-ne nouă țara, biserica și naționalitatea, *nedespărțite una de alta*. Și Dumnezeul părinților noștri va fi tot-deuna și cu noi, precum a fost cu ei, căci numai ast-fel vom păstra patrimoniul strămoșesc, care este depositul cel mai sacru pe care ei ni l-au încredințat, și pentru care ei diceau, că: „*podoba și fericirea unui nēm este paza legilor strămoșești*“.

Și noi astă-zi însuflețiți de aceste simțimēnte naționale românești și cu credință nestrămutată în Dumnezeu, să aducem tot-deuna, ca și ei, rugăciunile noastre înaintea lui Dumnezeu, *cu inimă curată, cu credință și cu dragoste*, fără îndoială în tot locul asemenea și în acest sânt locaș Dumneșesc, care este locul destinat pentru închinaciune lui D-deu, și pentru care în antichitate însuși Dumnezeu a promis lui Solomon la sântirea Templului din Ierusalim, dicēnd: „*Și acum am ales și am sântit Casa acēsta, ca să fie numele meu într'ēnsa până în véc și vor fi ochii mei și inima mea acolo în toate zilele*“ (2 Paralipomen Cap. VII, vers 16). *Așa, Dōmne fie mila ta și spre noi în tot-deuna, acum și pururea și în veci vecilor Amin.*

CONSTANTIN DAPONTE, NUMIT CHESARIE DIN CĂLUGARIE

Acésta persónă a jucat un rol fórte însemnat între Români, mai în tot seculul trecut. Născut la 1707 și mort în 1789. De origină este din Insula Scopela, pentru care în mai multe scrieri ale sale își adauge și locul nașterei, din insula Scopela ἐκ τῆς νήσου Σκοπέλου.) Părinții lui greci au fost nobili și avuți. Tatăl său a servit mult ca interpret, dar din întemplari nefaste a sărăcit și fiul său, Constantin, a fost ajutat în copilăria sa de către prietenii părintelui său în Constantinopol, unde au studiat cele întâi începături de carte.

Când era cam de 17 ani, a fost recomandat Domnitorului Constantin Mavrocordat, pe când era în Constantinopol, și acesta l-a adus cu sine în București, unde au continuat studiile sale la scóla Academiei grece de aicea. Eată cum se exprimă el despre sine, în Catalogul bărbaților din seculul al 18, la pag. 43. „Acesta (Macarie Cuful Maridache) venind în București în zilele Domnitorului Constantin Vodá, Domnul meu, și învățând în curtea Domnăscă mi-au dis Domnul: dacă sunt vrednic, în ora în care predecă de pe amvon (Macarie) să scriu ceea ce învață. I-am făgăduit, deși lucrul era greu, și punându-mă într'un loc de unde nu mă vedea scrieam. Și am scris ca 10 discursuri de ale lui și i-a

plăcut Domnitorului când i le-am arătat și i le-am cetit. De și toate cuvintele regulat și fără lipsă nu le-am scris ; pentru că acesta este imposibil și la cel mai iute scriitor. M'a surprins odată, din multele rânduri, de sus din amvon, și lăsând urmarea discursului se întorce, mă privește și dice : Mai bine ar fi fost de ți-ar fi lipsit scriitorule scrierea. Era să se întâmple rău și m'a admonestat cu dreptate ; dar au înțeles că o fac cu voia Domnului meu. Acesta a făcut-o Domnitorul pentru că mi-a spus să-i dic să prescrie predicile și să le dedice Domnului și Macarie n'au voit. Altădată mi-a spus iarăși Domnul : și i-am spus să mă învețe ritorica și îi va plăti 15 lei pe lună. Eu pentru amicitie luând doi conscolari, care erau de aceeași putere ca mine, cețeam și scrieri filosofice, m'am dus și i-am spus cuvântul Domnitorului, că au dis pentru toți trei și salariul și i-au plăcut. Și ni-au spus să compunem ca o filă în greca veche, cea ce vom voi fie-care, și s'o spunem și ne am dus ; iar el ni-a dis : lăsați, duceți-vă și mâne să veniți. A doua zi ni-a spus : A dis să vă învăț retorica, dar nu vă învăț "

După ce Daponte a studiat au fost luat de Constantin Mavrocordat al II secretar al său. Τὴν κατοικίαν ἔχοντας στὴν κορυφὴν τῆς Βλαχίας καὶ δεύτερος γραμματικὸς ὄντας τῆς Ἀυθεντίας — Având locuința în Curtea Valahiei și fiind al doilea secretar. (Καθρέπτης τῶν γυναικῶν Tom. II pagina 400). De aicea începe viața sa literară. Daponte este unul din spiritele cele mai abundente ale timpului său și ni-a lăsat o sumă colosală de scrieri originale și de traduceri. Pe timpul secretariatu-

lui său a adunat toate datele istorice ale timpului despre afacerile interne și externe ale Țărilor și în special ale Valachiei și-a compus scrierea *Δακικαί ἐφημερίδες* — Efimeridele Dacice, carte însemnată și care decurând a publicat-o d-nul Lemond în Paris. Tot din timpul secretariatului său a adunat și o sumă de bani, bunicică pe atunci. Având o fantasiă aprinsă în tinerețile sale a încercat a face poezii erotice; am dat peste urme de asemenea poezii în o scriere a sa, care-î proprietatea Universității de Iași. Ș'a manifestat acest talent al său în mai multe scrieri de valoare și care-s în poezie. Așa citez numai: *Καθρέπτῆς τῶν γυναικῶν, Τράπεζα πνευματικῆ, Εξήγησις τῆς Θείας λειτουργίας* etc. Oglinda femeilor, Masa spirituală, Explicarea sântei liturghii. etc. etc.

Dela dânsul nă-a rămas în diferitele noastre biblioteci mai multe autografe de ale sale. Așa Explicarea sântei liturghii este proprietatea Bibliotecii Seminariului Central din Capitală; Masa spirituală, proprietatea Museului Național; Catalogul Bărbaților seculului al 18 proprietatea Seminariului Veniamin din Iași și care se află împăstrarea mea spre al studia. Dej. am tradus această importantă scriere și care poate fi clasată între cronicile noastre, pentru cuvântul că persoanele ce le enumără, deși majoritatea sunt greci, dar au trăit în țară, și-au luat parte la viața socială a timpului lor; intră dar de drept activitatea lor în istoria țerei noastre. Sunt însemnate viețile Domnitorilor Fanarioți pe care le are, începând dela Duca până la Domniș Grigorie Ghica și Neculai Șuțu, decapitați ambi în Constantinopol.

Imi propun a-l publica acest catalog spre a fi cunoscut istoricilor noștri români. Daponte apare neregulat în viața lui, își caută mai întâiu norocul în însurătoare de două ori și nu-l găsește, îl caută în viața monahală și éráși nu-l află. Nerăbdător a sta într'un loc percurge marea și uscatul, dar tot nu-și află fericirea. Cam acesta-î și în scrierile sale. Avënd o memorie vastă și o fantasmie aprinsă scrie și și nópte și lasă după sine un material considerabil, dar cam fără sistemă și nu se susține în tratarea unui singur subiect, ci le amestecă cu altele și deviază fórté adese și apoi earăși revine. Domnitorul său Constantin Mavrocordat l-a trimis și-n o misiune cătră Hanul Crimeei, unde a fost fórté bine priimit ; dar ducëndu-se în Constantinopol aú fost, pentru presupunerii politice, pus în închisóre de Turci și de unde s'a eliberat prin bani, pentru că avea o avere de 150.000 lei.

În închisóre a scris și cartea „*Oglinda femeilor*“.

Sátul de ale lumei, lovit de împrejurări morale, și-aú căutat liman în monahism.

Eată ce ne spune el despre sine la pag. 44 a Istoriei Bărbaților Secului al 18. „Aicea în Constantinopol am venit și am îmbrăcat hainele negre dela el (Dionisie Ieromonahul) la 1751 în ziua Sântului Dimitrie și din Constantin m'am numit Chesarie. Mí-am schimbat straele și locul ; n'am schimbat și modul vieței, și s'aú îndeplinit în mine proverbul ce dice : Lupul deși îmbătrânește și-și schimbă perul, nu-și schimbă însă și obiceiul și capul...“ După ce s'a călugărit mai ántáiu s'a dus la Scopela la o monăstire a lor părințască, unde își avea óre-care pre-

rogative ca ctitor, dar cine scie pentru ce cause a fost cam fără voia lui expedit de acolo, de unde a trecut la sântu munte și s'a așezat la Monastirea Xiropotam. Inșă călugării de acolo fiind constrânși de mijlóce și fiindu-le și monastirea în ruină și-au pus ochii pe el, ca om cunoscut și reputat în țerile Române, l-au înduplicat și l-au trimis pentru eleimosină în Moldo-Valahia. In scrierea sa „Masa spirituală“ scrisă în stihuri și în formă de dialog, ținut între Constantin Daponte civilul și între Chesarie Daponte călugărul, își descrie pățitele sale în mai multe locuri în acéstă operă. Chiar la început iată ce ȃice.

„Chesarie : De unde vii frate ? Constantin : Viu din Valahia. Ches. : Dela București ? Const. : Fără îndoială. Ches. : Și unde te duci cu ajutorul lui D-ȃeu ? Const. : La Sântul Munte, unde există un munte singuratic ! Ches. : Ca să te faci călugăr ? Sau să te închini și de acolo éráși s'o ștergi în Valahia ? Const. : Dacă va fi voia lui D-ȃeu, și acésta (voiu face) pe lângă altele, m'oí face și călugăr cu mare bucurie. Am o dorință puternică, după ce mă voiú închina la tóte monastirile să nu mă întorc curênd, ci să stai acolo un timp ca să citească acolo cărți de ale părinților, ca să mă satur, pentru că-mí plac mult...“

După ce i s'a încredințat sântul lemn de călugării Xiropotamiți prin decret patriarchala, poi eată ce ȃice la pag. 7 : „Const. . . . De mare lucru te-au învrednicit D-ȃeu și unde te duci acum cu el, și cine ți l-a dat ? Ches : Dela Monastire mi l-au dat și la București mă duc cu ajutorul lui D-ȃeu, ca să cer

milă pentru Biserică spre a o reconstrui din temelie, fiind stricată.“

Cât a umblat cu sântul lemn în țerile române a strâns mai mulți bani și alte obiecte ; dar cea ce este important pentru Români sunt imobilile afierosite (dăruite) prin el de mai multe persoane acelei Monastiri, cum și mai multe subvențiuni la școlile din Constantinopol și insul Patmos. Daponte era cunoscut și respectat pentru marea sa erudițiune, așa că cerirea sa de miluire nu putea fi fără efect.

Chesarie Daponte încetază din viață la 1789 în sântul Munte la Monast. Xiropotamul. Intre multe acte ce am întimpinat, am cetit și un act din timpul Mitropolitului Veniamin, prin care se dispunea căla Monastirea Xiropotamul să se cetescă și cântece românește la strana mare, să se pomenescă numele Domnitorului și a Mitropolitului Moldaviei și să se țină în totul tipicul Românesc. Chiar la numirea Egumenului de acolo Mitropolitul să-și aibă cuvântul seti canonic. Acum după ce am dat peste aceste acte relative la beneficiile ce Monastirea Xiropotamul din sântul Munte a realizat prin influența lui Chesarie Daponte, înțeleg ușor cum am putut noi Români a ajunge la asemenea drepturi asupra M-rei Xiropotamului. Credând că hrisóvele următoare, pe care le-am tradus de pe autografa însuși a lui Daponte, vor presenta un interes atât pentru istoria noastră națională, cât și mai înspecial pentru istoria bisericescă a Românilor, le-am dat publicității cu aceste notițe asupra vieței lui Daponte. Am mai adaus la fine și un imn ce l-aș scris Daponte în

Iași ocașional, cum și prefața dela Opera „*Masa spirituală*,” dedicată lui Constantin Dudesco Marele Vornic.

E.

Iacob cu mila lui D-deu Archiepiscop și Mitropolit Molda-Valahiei 1758 Luna Iuliu (originalul grecește, scris de mâna lui Daponte).

Prea cuvioșilor Arhimandriți, cuvioșilor Egumeni a sântelor Monastiri mici și mari; Prea cucernici protoierei, preoți și diaconi și cei-lalți ai clerului, prea onorați nobili boeri cei întâiu și al doilea, prea cinstiți neguțatori și câți locuiți în Eparhia smereniei noastre, în sântul Spirit, fiii curați ai santei catolice și apostolice ai Bisericei Răsăritului, Maicei noastre, har fie voue dela D-deu, iar dela noi rugăciune și bine-cuvântare.

Prin acéstă vē dăm însciințare pentru o D-dească și patriarhicescă Monastire Stavropigiacă, situată în muntele cel cu numele de sânt, ce se nunește Xiropotamū, ce se cinstește pe numele sântilor 40 de Martiri. Acéstă Monastire din cauza vechimei și a mulțimei anilor aū ajuns la ultima stricare și ruinare; și prea cuvioșii părinți cei din ea vēdend ruina cea desevêșită a monastirei lor, din cauza descurajărei și a întristărei lor s'aū cugetat; dar neputend s'o renoească s'aū gândit cu toții la ce este de făcut și n'aū găsit alt mod la reșidirea și reinciirea sa, decât acesta. Adică: Acéstă Monastire avend cinstitul și sântul lemn din crucea Domnului și Mântuitorului Nostru Is. Christos, care s'a afiero-

sit sântei Monastiri de către fericitul și prea creștinul Impărat al Romeilor Roman, care de și nici odată n'a fost scos din Monastire, acum însă din cauza marelui nevoi dise mai sus, toți părinții acestei Monastiri cu o inimă, cu o cugetare și un suflet s'au gândit să scotă acest sânt și de mare preț odor din Monastirea lor. Deci alegând pe cel smerit între Monahi, chir Chesarie (Daponte) i-au încredințat lui acest sânt odor pentru ca să umble prin orașe și sate pentru ajutorul și miluirea acestei Monastiri. Prin urmare fiind-că în această de D-deu păzită Țara a Moldaviei dela început și până în ziua de acum, un asemenea sânt și prețios odor n'a venit, și nici strămoșii și nici moșii și nici născătorii noștri nu s'a învrednicit nici să se închine cinstului lemn și nici cu ochii să-l vadă.

Iar acum când D-deesca Pronie a bine-voit a învrednici pe Țara și Patria noastră să aibe cinstul și d-deescul sânt lemn a Crucei cei dătătoare de viață a domnului și D-deu și Mântuitorului nostru Is. Christos și pe noi păcătoșii, cei întinați în multe păcate ne-a arătat părtași acestei sante și d-deești dăruiri și ne-a învrednicit cu ochii să-l videm și cu buzele noastre necurate să-l sărutăm. Pentru acea o iubiți fii puteți să vă închipuiți decât har și dăruire D-deescă ne-a judecat vrednici și cât ne-a înveselit D-deu cel sânt. Pentru că pe acest sânt și D-deesc lemn a voit Despuiorul și făcătorul atotă creatura să se crucifice și să-l ude cu mult prețiosul său sânge spre a ne răscumpăra din păcat.

Pentru acea totă zidirea se bucură și se învese-

lește, iar vrăjmașul diavol se îndepărtază și se teme. Către acesta dar trebuie să cădem cu toții și să-l închinăm ca pe însuși a Domnului și D-zeului nostru. Și spre mai multă siguranță și lumină ve arătăm și această, că noi o respectăm foarte mult și ca întâiu în legea noastră Ortodoxă și îndeplinim sântele și d-deeștele misterii a sântei liturgii; iar după aceea cinstitul și sântul lemn pe care s'a restignit Domnul nostru. Fiind-că acest cinstit și d-deesc lemn, în care se conservă încă câte-va din memorabilele patimi a Domnului, adică o urmă a cuelor, trebuie s'o închine și s'o sêrute tot ortodoxul creștin cu respect, cu mare tēmă și evlavie, închipuindu-și ca și cum s'ar apropia de însuși Christos. Prea Înălțatul și prea luminatul nostru Domn Scarlat Grigorie Ghica Voevod prin bună vrerea și cugetarea sa s'a gândit, și noi din partea noastră încă am învrednicit pe mașsus ȕisul Chesarie ca se ȕea ostinela să cutreere totă țara cu d-deescul și cinstitul lemn spre sântenie și bine-cuvântare, bună sporire întôte și pacea locului nostru. De acea hotărîm și ordonăm tuturor celor din cler și voue boerilor, neguțătorilor și locuitorilor, ve îndemnăm cu mare tēmă și respect să pre întimpinați, preoții îmbrăcați cu felone și epitrahile, cu tămâeri și lumină aprinse, să primiți cinstitul și sântul lemn și cu psalmi și cântări însoțindu-l până în Biserică, ori casa hotărîta de ospitalitate. Și cu toții cu inimă sdrobotă să-l închinați și sêrutați, iar care ar voi să facă aghiazmă cu cinstitul lemn are cel amintit dela noi voe și bine-cuvântare, pentru ca să se ducă dela noi acest sânt

lemn cu un ajutor și miluire óre-care, după datoria creștinéscă ce avem, fie-care după cât póte și are buna-voință și după cum st. Spirit îl va lumina, arate-se miluitor și ajutător disei mai sus Monastirii, care acum din temelie se renoește. Iar pentru mila și dăruirea ce ați voi să arătați către acésta sântă Monastire, însutit veți lua plată dela Christos D-deu, care ferecește pe miluitori, dupre cuvântul Evange-liului. Iar harul și puterea sântei și cinstitei Cruci fie spre ajutor și mântuire și sporirea caselor și a tuturor averilor vóstre mișcátore și nemișcátore și rugăciunea și bine-cuvântarea nóstră cu voi cu toți, amin.

Io Ioan Theodor Voevod cu mila lui D-deu Domn a totă Moldovlahia (originalul grecește, scris de mâna lui Daponte).

După cum sórele strălucește și-și aruncă razele între tóte stelele lucitóre și prin razele sale le vivifică și le sporește lunina la tóte ; tot asemenea și la tóte cele-lalte bine-faceri și virtuți cea mai mare și mai plăcută lui D-deu este mila. Pentru că este folosítóre, de suflet mântuítóre și primită și bine-plăcută lui D-deu, și dupre sântul Apostol Pavel : *cu aseminea jertfe se multămește D-deu*. Mila scóte suflet din mórte și acopere mulțime de pécate. Fínd-că dar ne procură atâta folos și câștig numai singura darea de milă, cu mult mai mult la sfintele și d-deeștele Monastirii și celor închiși în ele sfinți părinți, pentru dragostea și iubirea d-deéscă. Pentru că aceștia sunt servitorii lui D-deu și efectuă liturgia angelică,

prin intermediul cărora se mărește neîncetat prin rugăciuni și cântări numele cel prea mărit al Domnului. Și dar fiind-că și prea cuvioșii părinți, cei din împărătesca și sânta Monastire a Xiropotamului, ce se cinsteste pe numele celor 40 de Martiri s'a lipsit de milele împărătești ce avea, și din cauza împrejurărilor temporare au ajuns să cadă în datorii foarte grele și în cea mai de pe urmă desperare de neeconomisire, a alergat și la acest prea strălucit tron al Moldaviei, împreună cu prea prețiosul odor a cinstitei de viață datătorei Crucii, pe care s'a restignit Domnul nostru Is. Christos. Acest vrednic de închinat și de viață datător lemn al cinstitei Crucii, afierosit de către prea creștinul Impărat Roman, s'a învrednicit și Domnia noastră cu multă religiozitate și zdrobire de inimă să-l închine, după ce cu ajutorul lui D-deu i s'a încredințat frânele strălucitei Domnii a tronului Moldaviei. De aceea și înferbîntați de zelul divin, am bine-voit din totă inima noastră să conservăm bine-facerile celor înainte de noi străluciți Domnitori, pe care le-a întărit prin Hrisove. Pentru aceea acum și Domnia mea hotărîm și întărim prin al nostru Hrisov domnesc, că nu numai să țiea mila ce hotărîta de alți Domnitori, ci încă ca o datorie indispensabilă să țiea mila în tot anul cu adausul de 50 lei din vama domnescă. Adică : una sută cincî-deci lei anual și spre economisirea și ajutorul prea cuvioșilor părinți, și spre vecinică amintire a Domniei noastre și a fericitilor noștri născători și a Domnitorilor reșosați. Pentru neștrămutarea și conservarea nealterată a acestui înscris al nostru

Hrisov, pretindem și dela străluciții Domnitori cei după noi, sau din fiii noștri, ori din alt neam, pe cari D-deu din mila lui îi va voi a-î alege să domnescă pe tronul Moldaviei, să întărească această puțină milă domnască, spre vecinica lor statornicire și amintire. Și pentru ca această domnască a noastră milă să fie în veci bine păzită și pentru ca să se trimetă în fie-care an la sfânta Monastire, iată că s'a stabilit și epitrop de către Domnia mea prin voința și cerirea acelor părinți monahi ca să se îngrijască Preosfințitul prea onorat al nostru sfânt părinte spiritual, Mitropolitul cel după timpuri a țerei, și neîncetat să se lupte pentru ca să ia acești bani din domnescul comerț (κομέριον), dupre cum s'a regulat, în amintirea sântilor 40 de Martiri și să-î trimită la disa Monastire.

In anul Mântuirii 1759 luna Fevruarie.

Io Ioan Teodor Voevod Domn a totă Moldova.

Ioan Scarlat Grigorie Ghica Voevod cu mila lui D-deu Domn a totă Ungro vlachia (originalul în grecește, scris de mâna lui Daponte).

Deprindere veche este și foarte laudabilă, când un demnitar însemnat sau și din ori care stare socială era, ar fi făcut vre un lucru mareț și demn de amintire, fie spre onórea patriei lui, fie spre binefacerea némului său, sau alt ceva care-l privea pe sine însuși spre folosul și onórea sa, i se ridica de către popor icóne, i se înălța statue spre nesfârșita sa laudă și amintire. Fiind-că dar și unul născut Fiū

și cuvânt a lui D-deu, fiind nemuritor, și îngrijindu-se pentru mântuirea noastră a se încorpora din sfânta Născătoare de D-deu și pururea Fecióra Maria, neschimbat luând chip de om și s'au crucificat, Christos D-deu, cu mórtea pre mórte calcând, au înviat a treia di și au daruit viața la tot némul omenesc, învinge pe diavolul cu deseversire, inimicul comun al ómenilor, au trebuit și era datóre tótă lumea; iar dacă n'ar fi știut, nici n'ar fi putut să-îrifice statue și icóne spre mulțămire spre eternă amintire și mărire a sa. De aceea earășî însuși acest Mântuitor al lumei și bine făcător s'au ridicat pre sine însuși pe cruce, statua gloriei sale, semnul de mântuire al ómenilor și triumf în contra învingerei diavolului. Pentru aceea mulțimea creștinilor înalțe cinstita Cruce cu mare bucurie pretutindenea și-î ridică tipul ei în tot locul și în biserici și în case, și pe căi și pe uscat și pe mare. De aceia i se închină împărații cu sfinții Archanghelii și cad înaintea ei și o glorifică. Au venit din pronia d-dească și aicea, la al nostru Domnesc tron, în politia București acel cinstit și de viață purtător odor al sântei Cruci, care este ca de un cot, pe care cel între împărați fericit Roman l-au afierosit la sânta și împărătesca monastire, ce se premărește pe numele sântilor și glorioșilor 40 de martiri, ce sunt trăitori la sfântul munte și se numește Xiropotamul, după cum afirmă Hrisovul sêu împărătesc. Lucru ce altă dată n'au venit în aceste părți, în care ne-au miluit și pe noi d-dească pronie cu Domnia țerei aceștia, și primind'o cu mare pompă și religiositate și înclinându-

ne ei, ca unei prea mărit și cu totul respectat lemn al cinstitei Cruci, mișcați de zelul D-șeesc, am voit să se amintescă strălucirii pioși Domnitori cei înainte de noi, în cât prin Hrisovul nostru acesta Domnesc să hotărîm o miluire la aceste sfinte monastiri pentru ajutorul și economisirea celor din ea petrecători părinți și în special spre amintirea neîncetată a fericitilor adormiți în Domnul părinți ai Domniei noastre și pentru amintirea noastră. Pe lângă acesta și pentru multa milă și marea facere de bine, pe care, pe cât timp au stat aicea, au arătat cu atot puternicia sa Christos cel restignit pe ea și Mântuitorul nostru și în deocomun și înparticular fie-căruia. Și nu numai totă Țara cu efinătate și îmbelșugare o au îmbogățit, cea ce dedemult nu s'au întâmplat, și mai ales și în particular s'au răspândit bine-facerea și harul ei către cei ce au chemat cu credință ajutorul ei. Pentru că fiind o închinăciune și o laudă atuturilor creștinilor cinstita Cruce au trebuit a se arăta mântuitoare tuturor și folositoare obștiei. De aceia prin acest respectabil present Hrisov a Domniei noastre hotărîm pentru sfîntă Mănăstire a Xiropotamului că-are a lua în fie care an o sumă de 500 lei de la Camarașul Ocnelor. Și ca să nu se facă pentru viitor nici o împedecare de a se duce această milă la disa monastire, hotărîm Epitrop și îngrijitor pe Preasf. Sa Mitrop. al Ungro-valahiei Filaret, și după plătirea datoriei de aicea a Preosfinției Sale pe care-l va alege Domnul D-șeu ca să fie Mitropolit, ca să se îngrijiască Preosfinția sa să ia această hotărîta milă în fie-care an

dela Camărașii Ocnelor, lei în număr de 500 la nouă ale lunii lui Martie, când se prăsnuește și serbătorea sfinților 40 Martiri; și prin mijlocul ómenilor vrednici de credință să le trimită la sfânta monastire a Xiropotamului, ce se află la sfântul munte și să se dea cu siguranță în mâna locuitorilor de acolo părinți. Iar pentru bani să ıea adiverință către Preasf. Mitropolit, pentru ca să fie spre siguranța sfinteı monastiri și spre ajutorul și economisirea celor din ea petrecetori părinți. Spre eternă amintire a noastră și acelor adormiți în Domnul, fericiți născetori ai Domniei noastre. Pentru acea rugăm și pe strălucii în Christos Domni frați ai noștri, cari după timp după noi vor fi aleși și se vor milui de D-deu cu Domnia țerei aceștia să întărescă această miluire a noastră și cu Hrisovul strălucirei sale, pentru ca și milele lor să se păzescă după acea nestrămutate și să fie bine primite de D-deu. Pentru a se conserva această miluire neschimbată în tot timpul o au întărit Domnia mea cu acest Hrisov, cu iscălitura noastră proprie Domnescă, în prezența prea iubiților fii ai Domniei noastre: Alexandru Voevod, Mihail Voevod, Niculaı Voevod, Grigorie Voevod, Gheorghie Voevod și cu voia de obște și sfatul tuturor a cinstiților și credincioșilor mari boeri ai divanului nostru Domnesc: Boerul Constantin Dudescu mare vornic, boerul Ștefan Văcărescu mare ban, boerul Constantin Brancovanu mare logofăt, boerul Dimitrașcu Sturza mare spătar, boerul Mihail Cantacuzin mare vistier, boerul Manolache mare postelnic, boerul Nicolae Dudescu mare clucer, boerul Niculaı mare

pacharnic, boerul Nicolae Brâncovénu mare comis, boerul Sandu Bozenescu mare stolnic, boerul Iana-chi mare Sluger, boerul Ioniță Gulian mare pitar, fiind președent boerul Constantin Brâncovénu marele logofăt. S'aă scris presentul Hrisov în al doilea an al domniei noastre aicea în scaunul Capitalei Bucureștii, în anii de la nașterea lui Christos 1760 în a 20 a lunei lui Fevruarie de preotul Floru, profesorul de slovenește, dela scóla Domnécă, cel slovenesc, care se află în monastirea sfântul Gheorghe vechi.

Subscris. *Ión Scarlat Grigorie Ghica Voevod.*

(Va urma).

E.

FAMILIA CANTEMIR

Familia Cantemir s'a făcut cunoscută mai ales pe timpul lui Petru; ¹⁾ Constantin Cantemir fu cel dintăiu din nēmul acesta, care domni în Moldova. Sub domnia lui Petru, el era serdar ²⁾ și se făcu Domn în 1684. Acest Constantin Cantemir supranumit bătrânul, domni opt ani în Moldova. După mórtea părintelui său Teodor Cantemir, care fu ucis de tătarii din Bujak, se retrase în Polonia, unde servi șapte-spre-dece ani în armata lui Ladislaū și Cazimir; în urma probelor de curaj ce le dădu el, merită rangul de Colonel, ce i se conferi de către regele Casimir. Terminându-se rēsboiul între Poloni și Svedeni, se duse la George Ghica, D-nul Valahiei, care îl onoră cu sarcina de Ceauș Spătăresc. Avu fericirea a-l părăsi înainte de a se da în partea nemților și trecu dela un domn la altul. Trecu la Eustațiu Dabija, Domnul Moldovei, care-i dădu locul părintelui său și mai ales guvernarea codrilor Kigicenī; îndată după aceea îl numi vornic de Bârlad. Domnul Duca urmând lui Dabija, Cantemir conservă aceleși locuri: făcu însemnate servicii acestui principe, înăbușind o rēscolă a Moldovenilor contra lui; spre a-l rēsplăti fu onorat cu demnitatea de mare Cluceriu, sau comisar pentru provisiunile armatei; érá când Sultanul Mahomet al IV împresură Camenița, el fu numit Calancea, adică conducătorul armatei moldovenești de ajutor. Duca fiind depus, Petriceicu succesorul său menținu pre Cantemir în funcțiunile sale; în timpul acesta a scăpat haremul sultanului, ce era să cadă în mâ-nile Polonilor: vitejia acesta îi atrase mari laude din partea capului eunucilor, care intervenind pe lângă marele vizir, i-se promise domnia Moldovei. Petriceicu se dădu în partea Polnilor și Demetru Cantăuzen, noul Domn al Moldovei, găsi în Cantemir un partizan

¹⁾ Ștefan 13-lea Petriceicu, domni în anul 1643, pe timpul Mitropolitului Dosiftei, ambi fugiră în Polonia, de frica Tătariilor, după ce sfințiră b.s. St. Onufrie de lângă Siret (Bucovina) ²⁾ Serdarul avea rangul de general în Moldova și îi era incredi țată paza fruntariilor contra năvălirilor Cazacilor și Tătailor, avea de superior pe Hatman, dar în rang mai nu se deosibea de Hatmanul Polnie, care apăra țara contra Polonilor.

zelos care-l asigură și de iubirea Moldovenilor; recunosc deci serviciile sale prin demnitatea de Serdar; și această sarcină îi fu conservată de Duca, care veni de adouă ore la tron. Duca însă începu a se îngriji de Cantemir, și-l făcu să sufere mai multe neajunsuri, din care cauză fu nevoit a părăsi țara și a-se retrage la Șerban Cantacuzen Domnul Valahiei. Auzind însă că Duca a fost prins de Poloni, s'a întors în Moldova. Vitejia ce o arătă el, și victoria în contra Polonilor nu împedică pe Demetriu Cantacuzen, noul Domnitor de a lucra în secret și chiar pe față conta vieții sale. Seraschierul Soliman pașa a fost rugat, ca să-i găsească vre un pretext de a-l omori, făgăduindu-se pentru acesta trei-deci Bovis (?) Seraschierul fiind om cinstit, înștiință pe Cantemir, care fugi în Valahia; nu-i fu nici de cum greu de a convinge pe Seraschier de nedreptatea lui Dimitrie, și întorcându-se rota norocului, a fost stimat întru atâta, că i se încredința domnia acusatorului său. Bătălia de la Boian dădu un nou lustru valorii sale; el respinse cele dintăiu șiruri ale Polonilor, și se arătă demn de favoarea porței, de care apoi se bucură mai mult timp. Ast-fel rămase el Domn al Moldovei timp de opt ani fără trei luni și muri în 23 Martie 1693. El lăsă doi fii, pre Antioh și pre Dimitrie, și două fiice, Ruxanda și Elisabeta. În timpul domniei seale, Porta voi să aibă pre unul din fiii săi ca ostatic: Antioh, care era mai mare, fu trimis la Constantinople cu alți șese tineri nobili. După trei ani Demetriu primi ordin dela tatăl său ca să înlocuiască pre fratele său mai mare. El se duse pe când Constantin Brâncovenu era Domn în Valahia; acest inamic de mörte al Cantemireștilor găsi ocazie favorabilă de a discredita pre Domnitorul Moldovei la porță; căci vedând pre ténarul Dimitrie sosind, se sili a convinge pre marele vizir că acesta nu era al doilea fiu al lui Cantemir, ci un alt ténar destinat a-l înlocui, cu scop de a scöte dim mânele Turcilor pre Antioh adevăratul său fiu. Vizirul voidnd să afle adevărul, chiema pre Dimitrie: prezența sa îl făcu să dică îndată, că Brâncovenu era vinovat de cea mai négră calomnie. Acest ténar, diise el, este adevărat chipul bătrânului Cantemir. El făcu înadever onöre numelui ce-l purta; și de îndată ce sosi la curtea primului Ministru al Imperăției otomane, dădu semne de ceia ca era să fie el odată. Și în adevăr că în urmă se făcu stimat prin judecata și purtarea sa, urmând întru acesta marelor exemple ce-i le dăduse tatăl său.

Dimitrie rămase la Constantinople până în anul 1691, când tatăl său îl chiemă înapoi, trimetând în locul său pre Antioh. Cât timp a ședut el acolo învăța limba turcă și musica. Despre progresul ce îl făcu el în această știință, ne putem încredința din aceia, că el pentru

prima oră introduse la turci notele de muzică precum și din mai multe bucăți compuse de el, ce se cântă și astăzi (1777) cu multă plăcere, și care sunt admirate de cunoscătorii națiunii.

Seraschierul Daltaban împresurând Soroca în 1692, Dimitrie însoți pre tatal său în tabăra turcească și-și atrase priviri particulare din partea Generalului Ottoman.

În anul următor în 23 Martie perdu pre părintele său. Domnitorul acesta, aflându-se pe patul morții chemă pre nobilii și-i rugă de a alege un succesor înainte de a închide ochii. Ei aleseră pre Dimitrie ca Domn. Bucuria ce-i causă această noutate, fu un fel de mângăere pentru dânsul în acele momente grele; și se lauda că porța nu iar face nici decum greutatea de a confirma alegerea nobilimei. Dar argintul era mai considerat la acea curte, și întrecu atât serviciile părintelui, cât și meritele fiului.

Sultanul numi un alt domnitor, și Dimitrie fu silit a părăsi patria sa și ase duce să viețuiască cu fratele său la Constantinopole (locuința ordinară a feciorilor de domni din Moldova și Valahia, precum și a principilor depuși, ce se numeau de către Turci *mazili*). Cât-va timp după aceea urmă pre turci în campania faimosă prin bătălia dela Zenta; el merse în calitate de voluntar, din ordinul marelui Vizir; dar el nu se bătu, ci fugi ca și dânsii cu rămășițele armatei lor, și se întorse la Constantinopole.

Aci găsi pe Brâncovănu mai înveninat ca nici odată, și hotărât ca să nu cruțe nimic spre a ruina pre cei doi frați. Această ură învechită care-și avea de mult timp începutul său, crescuse peste măsură la vederea lui Dimitrie, pe care-l stimau miniștrii și totă curtea. Căci acest tiner princip se ilustrase prin cunoștințele ce le poseda în limbile persană și arabă, precum și în limba turcă.

Nu putea nimene vorbi cu dânsul, fără să fie câștigat îndată în partea sa; o veselie deosebită în manierele și cuvântările seale, unite cu un aer plăcut și dulce, îl facea plăcut la totă lumea aleasă din capitală. Din cauza această Brâncovănu îl privea ca pe un rival de temut, și singurul care putea să-l îndepărteze dela curte; de aceea principele acesta își dădu toate silințele, și arunca bani cu mânele pline spre a putea obține îndepărtarea sa. Prin diferite daruri își ajunse întru cât-va scopul; dar biruința sa fu pentru puțin timp; căci Dimitrie fiind înștiințat, se retrase la un pașă amic al său, care-l ținu ascuns patru-zeci de zile, și acesta nemulțumit cu întreținerea tuturor omenilor săi, făcu să se revoce sentința îndepărtării sale, și îl puse în stare de ase arăta la curte iarăși cu mai multă strălucire ca tot-deuna.

Acăsta era o lovitură de mörte pentru Brâncovănu, care începu

iarăși a tremura la vederea acestui favorit al norocului; temerile acestea nu erau tocmai neîntemeiate, pentru că este adevărat că Dimitrie dorea foarte mult să fie Domn în Valahia; și fiind numit de două ori în Moldova, el refuză în favoarea fratelui său Antioh.

Dimitrie însoți pre fratele său în Moldova pentru prima dată când îi dădu în stăpânire acest principat; atunci luă în căsătorie pre Casandra, fiica lui Șerban Cantacuzen, care fusese domnitor în Valahia; avu o fiică care i-se născu în Moldova; frateseul puțin după aceea fu depus și-l urmă iarăși la Constantinople, unde i-se mai născu o fiică și patru fii.

Pentru a treia oară locuia el la Constantinople. Acum însă ședea mai mult timp. Dimitrie nu lăsa să treacă timpul în zadar; el se sili a cunoște obiceiurile țării; și la studiul acesta care este de mare folos pentru viață, el unii o ocupație demnă de un principe; își făcu un palat; dar în 1710 el părăsi Constantinople.

Petru cel mare țarul Moscovei declarase război Turcilor; el se apropia vedând cu ochii de fruntariile Moldovei, era poarta își aruncă privirile asupra lui Dimitrie, și-i încredință acest principat, care era atunci ocupat de Nicolae Mavrocordat, persoană foarte stimată la curtea otomană; dar care pretera știința și pacea gloriei de a comanda în timp de război. Dimitrie căpătă această demnitate prin mijlocirea Hanului tătarilor, care în unire cu Marele Vizir, insinua Sultanului că nu era nimene dintre creștini, mai capabil spre a servi Imperiul în ocasiunea aceasta; ast-fel se făcu alegerea lui Dimitrie și poarta îi dădu două-zeci de pungi de bani pentru întreținerea suitei sale.

Abea sosi el în Iași, capitala Moldovei, și primi ordin de a face pod peste Dunărea pentru trecerea armatei turcești. Vizirul îl mai însciință de a-i trimite cât mai curând bani ce-i datorea lui precum și celorlalți Miniștri ai Porței, ca recunoscință pentru înălțarea sa la principat, acesta i-se păru Domnului ca o insultă; indignarea lui era la culme și de atunci se hotărî de a-și răzbuna de Vizirul și de acea Curte mercenară, folosindu-se și de ocazia ce i-se presintă de a sustrage Moldova de sub jugul îngrozitor al otomanilor.

Norocul părea că favorisa planul său. Petru cel Mare trimise la principe pe un Medic grec anume Policala, care-i propuse alianța în condițiuni foarte avantajoase. Dimitrie primi cu amândouă mâinile sperând că poate va face fericirea poporului său; deci se stipulară: 1. Ca Moldova să fie de acum reședată în vechile seile margini, și să rămâne sub protecția coronei rusești. 2. Ca Domnul și poporul să depue jurământ de credință Majestății sale Țarului, îndată ce armata sa ar pune piciorul în Moldova. 3. Ca Domnul de îndată

să-și unescă puterile sale cu ale Țarului și să lucreze în unire cu dânsul în contra turcilor. 4. Ca atât principele cât și urmașii săi, să se bucure pentru tot-déuna de suveranitatea Moldovei, sub auspiciile Imperatorilor Rusiei. 5. Că nici o altă casă să nu se bucure de Domnia Moldovei până ce nu se va stinge a lui Cantemir. Aceste articule fură ratificate la Lusk în Polonia de către Țarul și sigilate cu sigiliul împărătesc, în 13 Aprilie 1711, și trimise Principelui prin un om anume.

Apoi Dimitrie credu ca o datorie a sa ase înțelege cu Țarul în privința măsurilor ce trebuiau luate spre a-și ajunge scopul, dându-i toate înștiințările ce depindeau de el.

Totuși Dimitrie lucra mereu la podul de pe Dunărea, a cărui conducere i-o dăduse Porta; lucrul se făcea cu cheltuețele Turcilor; Valahia și Moldova procura lemnăria. Depindea de dânsul ca să întârzie lucrul, fără să fie cea mai mică presupunere că ar fi vre o înțelegere cu Rușii; în adevăr el întârzia pre cât putea și îndemna neconținut pre Țar a grăbi venirea, înainte de ase termina podul cu totul. Dar nu să dădea multă credință înștiințărilor sale; Țarul din contră asculta mai mult limba înșelătoare alui Brâncovănu Domnul Valahiei, care-l umplea de speranță; așa că se gândi prea târziu a întâmpina pre Turci și ale opri trecerea Dunărei. Acest principe sosi în Iași abea în 11 Iunie 1711. Indată nobilimea și poporul îl cunoscură ca suveran, și Principele cu toți Ofițerii lui făcură jurământ de fidelitate. Este destul a spune aici că Țarul neavând proviziuni, se vedu obligat a face cu Turcii o pace desavantajosă; dar se opuse de a da pe principele Cantemir ce i-se cerea; generositate cu atât mai mare cu cât era redus, cu totă armata sa la cea din urmă extremitate: Ministrul său avu ordin a spune Turcilor că Principele nu era în tabăra sa; cu toate că în adevăr în timpul tratatului se ascunsese în căruța țarinei, fără să scie nimenene, afară de un fecior care avea grije a-i aduce de mâncare.

Ast-fel principele Cantemir fu constrâns de a părăsi Moldova. Țarul îi dădu scrisori patentate, datate din Mogilău, ântăiu August 1711, care-i promisă lui, și altor nobili Moldoveni, de a-i de-păgubi de perderile lor, dându-le un asil în pământurile sale. Prin aceleși diplome el fu făcut principe al Imperiului Rusiei, titlu ce trebuia să trecă ca moștenire la urmașii săi, cu titlu de alteța serenissima, tu declarat ca scutit de orî-ce jurisdicțiune, și responsabil numai Țarului. Acest privilegiu se întindea și la Moldovenii care ar voi se rămâe în Rusia, ei trebuiau să asculte numai de principele Cantemir.

Prin urmare Dimitrie însuși pre Țar și părăsi Iașiul cu toată familia; peste o mie de nobili Moldoveni, între cari erau o mulțime de ofițeri, renunțară la patria lor pentru dragostea lui.

Li se dădu ca locuință Charcovul din Ucraina, și acolo se aședară Principele cu toți acei cari se luară după norocul lui. El trecu la Moscva cu familia sa în 1713. Țarul după cererea sa împărți la nobili Moldoveni, pământurile ce i le dăduse în Ucraina, și-i dăruî în deosebire o mie de ferme ce aparțineau coronei. Acesta era un domeniu particular al Țarilor, de care se bucurase din vechime, și aceste pământuri, atât prin situația lor, cât și pentru numărul locuitorilor, trec de cele mai bune venituri ale Imperiului. Majestatea sa făcu Principei și o pensiu însemnată, care i-a fost plătită în tot timpul vieții sale. Indată după sosirea lui Dimitrie la Moscva, soția sa Casandra muri. Părerea de rău de ase vedea pentru tot-déuna departe de patria sa, și smulsă din sînul familiei, apoi perderea averei sale care fu luată de Turci, făcu ca să o apuce niște friguri, care din nesciința apotecarului, dându-i-se o doctorie prea tare îi causă mórtea; așa că în câte-va zile s'a sfârșit în flórea vârstei sale. Ea poseda toate calitățile frumoșe ale sexului său; pe lângă a frumusețe alésă, era dotată cu înțelepciune și mare pricepere; iubea lectura fără a înlătura grija de familie și educația copiilor săi. Se înmormântă la Moscva în monastirea Grecilor, ce primise multe bine-faceri de la acest principe.

În anul următor Dimitrie se duse la Petersburg, luând cu sine și pe al treilea fiu al său Șerban în etate de șapte ani. Acest copil avu onóre de a rosti în ziua de Paști o cuvântare în grecește în prezența Țarului, care-i făcu un present frumos, și-i dădu un loc în regimentul său.

Țarul în anul următor întreprinsă o călătorie prin țerile streine. Dimitrie se folosi de ocazia acésta spre a și vedea moșiile sale, unde rămase până în anul 1716, și profită de timpul acesta spre a termina Istoria otomană pe care o începuse la Constantinopole.

O împrejurare întâmplată în 1716 făcu ca principele să se folosească de puterea pe care i-o dăduse Țarul asupra nobililor Moldoveni, între cari fusese împărțite satele dintre Ucraina. Acești boeri adunându-se adesea la petreceri, într'o di fiind amețiți se luară la cêrtă, sabiile fură scóse, doi dintre ei fură omoriți și mai mulți răniți. Afacerea acésta se făcu cunoscută principelui Dimitrie, el cita pre agresori înaintea sa, și după cercetarea cauzei, condamnă pe trei la mórte și pre alți câți-va la închisóre. Apoi el modifică sentința sa, și schimbă pedépsa cu mórte în pe-

dăpsă corporală, ceia ce s'a și executat cu aprobarea Țarului. Acesta este pôte singurul esemplu ce ne procură istoria Rusiei, ca cine-va să fi avut în numele său puterea de viață și de morțe.

Tulburările civile rechemară pre Țar în țară la anul 1717. Dimitrie se duse și el la Moseva pe lângă Suveran și avu onôrea de a fi de mai multe ori cu dănsul, și chiar de a-i primi adesea vizita. El însoți pe Maiestatea sa și la Petersburg, dar lăsă familia sa la Moseva din cauza unei indispozițiuni a ficei sale a doua, Smaranda, care era atacată de ftisie.

Fiind la Petersburg, vedu din întâmplare, la una din adunările pe care le țin nobili regulat iarna, pe a treia fiică a principelui Truveskoî, Feld-mareșal al trupelor rusești, o persoană destul de frumoasă: Dimitrie se inamoră de ea și cerend-o în căsătorie dela părintele său, obținu cererea peste câte-va zile. Înainte de căsătorie, și rase barba, și lăsând hainele Moldovenesti se îmbracă franțuzește. Ceremonia se făcu la începutul iernei; Țarul onoră serbarea acăsta cu prezența sa și conduse pre mire la biserică, de unde întorcându-se la palat îi dăruî o sabie foarte bogată.

Nunta ținu trei zile, Țarul asista împreună cu Imperătesa și princesele de sânge; totă nobilimea din Petersburg se afla acolo. După care Principele Dimitrie fu făcut consilier privat.

Atunci chemă el totă familia sa la Petersburg, rămâind la Moseva numai Smaranda fiica sa, aflându-se foarte greu bolnavă, unde și muri în 4 Iulie, în etate de șapte-spre-dece ani. Ea fu curend înlocuită prin o altă fată pe care o avu din căsătoria nouă, ce se născu la 8 Noembrie. Țarul și Țarina vorî să-i fie ca nași și-i dădu numele tot Smaranda.

În anul următor Țarul plecă în Persia; Dimitrie avu ordin de a însoți pre Maiestatea sa cu Conte Tolstoi și Amiralul Apraxin. Acesta era un triumvirat glorios în ochii stăpânului lor. Apraxin avea conducerea afacerilor răsboiului, cei-lalți doi regulau afacerile civile.

Dimitrie însoți pre Țar la Colonna; oraș departe de Moseva ca la nouă-deci de verste la confluentul Moscei și al Occei. Acolo întâlni familia sa care-l urmase pe apă, se imbarcă și el cu ea și călători ast-fel până la Astrahan, unde sosi în 4 Iulie.

Abia părăsise Colonna că-l și apucă frigurile, cauzate din o durere de rărunchi; deși frigurile nu erau așa de violente, totuși slăbea din ce în ce mai mult și-l silea a sta în pat. Acăsta însă nu-l împedeca a se îngriji de o mică imprimerie cu caractere turcești, de care avea Țarul trebuință, spre a publica în acăsta limbă declararea de răsboi pe care avea să-l facă în contra Persilor. Proiectul acesta

nu era zădărnicit pentru că călătoria se făcea pe apă. Așa că presa se găsea în stare chiar în timpul când sosi țarul la Astrahan. Totă armata trecu marea împreună cu Majestatea sa; Dimitrie se imbarcă și el în luna lui August la Astrahan pe o fregată cu 20 de tunuri; și sosi în Persia cu restul flotei la locul de întâlnire unde se și construi un fort sub numele de Sânta-Cruce.

Dimitrie fiind obligat a însoți pe Țar pe uscat până la Derbent, fregata sa duse echipajele cu servitorii săi până la acest loc; dar o furtună o aruncă din nenorocire într'un năsișișu; și ast-fel totul fu pierdut afară de acei cari erau în ea. Principele avu n are părere de rău mai ales pentru cabinetul său și memoriile sale, între altele un manuscript care conținea istoria Turcilor dela falșul profet Mahomet până la Otoman cel dinteiu sultan al lor; lucrare care-î răpise multe nopți și merita o sortă mai bună.

Ostenela călătoriei nu contribuî puțin a adoaage la bóla Principelui fără să știe cauza cu tot meșteșugul medicilor; cu toate acestea ajunse la Derbent și chiar întru unul din intervalele mai bune, când îl mai slăbea durerile, se dușe să viziteze murul acel faimos ce se vede pe muntele Caucas, a căruî descriere o făcu profesorul Bayer în al doilea volum al actelor academieî de Petersburg.

Dimitrie întorcându-se de la Derbent descoperi în fine că bóla sa era *diabet*, care-l slăbise întru atâta că nu se mai putea sui pe cal. Așteptându-și mórtea care i se părea a fi aproape, făcu testamentul său și-l puse în mânilor Țarului, pe care-l rugă de a-l executa și a fi tutorele fiilor săi. Ceî trei fii ai săi mai mari erau atunci cu el; cel mai tēner cu princesa soția sa și cu fiica sa rămaseră la Astrahan. Țarul care mergea către acest oraș lăsă pre Policala, medicul Impărețesei, cu Dimitrie spre a-l căuta.

Acest principe ajunse cu mare greutate la Astrahan în luna lui August. Era așa de slab că amicii săi nu-l mai recunoscără. La începutul lui Decembre, bóla înaintase așa de tare că pe fie-ce moment aștepta mórtea și spre a se pregăti pentru acesta din urmă călătorie, cređu de datorie a se mărturisi și a primi sânta cumini-cătură.

Fu vizitat de admiralul Apraxin, de contele Tolstoi și Principele Trubeskoî, cariî alergară spre a-și lua ultimul adio. Tristă privire pentru soția sa, copii și amicii săi cariî-l încunjurau vēr-sând lacrimi înprejurul patului său! pe când el făcându-și singur curaj se silea de a-î mângâea, când îndemuându-î la unire și iubire a unuia către altul după mórtea sa, când recomandându-î la ceî trei amici ai săi.

Afându-se în această stare îi, veni unuia în gând se trimetă spre

a consulta pe D-l Englert medicul armatei. Venind acesta, prin iscusința sa, descopere bola lui Dimitrie, care se găsi în stare de a merge în ziua de Ctăciun la catedrala din Astrahan. Puterile sale-i revineau pe fie-care și și căpăta de la Țar permisiunea de a se retrage la moșia sa.

El plecă în luna lui Ianuarie 1723, nu fără a suferi mult din cauza lungimei drumului, și mai mult din cauza resturilor bôlei sale, care se simțeau din când în când; în fine ajunse cu sănătate în luna lui Martie. Când se afla mai binișor se ocupă cu regularea afacerilor sale casnice. Se ocupă asemenea și cu zidirea unei biserici în onorea St. Dimitrie patronul său. În fine în ziua de 15 August îl apucă niște friguri ușore, și diabetul său îi reveni din nou cu o furie așa de mare că muri în 21 de zile ale aceliași luni, în etare de patruzeci și nouă de ani, șapte luni și cincă zile.

Dela Dimitrie Cantemir, Moldova și Valahia n'a mai avut nici un principe cu numele acesta, nici din familia acesta; pe când Ghiculeștii, cari au fost contimporanii lor, domnesc și astăzi peste aceste țări.

Traducere din *Histoire de la Moldavie et de la Valachie* par. M. C. . . Iași 1777.

Gherasim Piteștenu.

SCURTĂ PRIVIRE

ASUPRA

EVANGELIEI SÂNTULUI MATEIŪ (1)

1) *Despărțirea generală.*

Evangelia sântului Mateiŭ se desparte în trei părți :
Inteia parte cuprinde viața lui Iisus Christos mai 'nainte de întrarea sa în minister, și care parte constă din 4 capitule.

A doua parte cuprinde viața, învățătura și faptele Mântuitorului din timpul ministerului seŭ și constă din 21 capitule.

Atreia parte cuprinde însuși lucrul răscumpărării : patimile, mórtea și învierea Domnului, precum și cele petrecute după Inviere, până la înălțarea la ceriŭ.

2). *Numirea.*

Εὐαγγέλιον înseamnă *veste bună* : Ea este istoria venirii, a învățătorei, a faptelor, a morței și a învierii lui Iisus din Nazaret, sau Mesia, Fiul lui Dumnezeuŭ.

3). *Scriitorul.*

Evangelia numită a sântului Mateiŭ s'a scris de Mateiŭ, numit și *Levi* (Luca V, 27), fiul lui Alteiŭ, Galilean de nație, carele a fost vameș sau strîngătoriŭ de impozite.

(1) Credem de mare folos pentru cetitoriŭ noștri publicarea unei scurte explicațiuni asupra locurilor mai grele din Sântele Evangelii ; mai ales că aceste sunt puse deja la îndemâna credincioșilor, fiind imprimate în mică cărțițele.

4). *Timpul.*

Sântul Mateiü a scris Evangelia sa la anul 41 al erei vulgare, satü al optulea dela înălțarea Mântuitorului.

5). *Limba.*

El a scris în limba vulgară a Palestinei, care era e-vraica satü siro-haldaica ; dar în curând Evangelia sa fu tradusă în grecește, și acéstă traducere așa s'a preferat textului primitiv, falsificat de ereticii Ebioniți, în cât acel text negligându-se s'a și perdut, rămânând numai traducerea.

6). *Locul.*

Sântul Mateiü a scris Evangelia sa în Iudea și chiar în Ierusalim.

7). *Ocasia.*

Iudeii credeau că Iisus din Nazaret era din seminția lui David, că era născut din Maria și că a făcut mari și numeroase minuni, dar negau că el ar fi Mesia ; acésta a dat ocașie la scrierea Evangheliei sântului Mateiü.

8). *Pentru cine s'a scris ?*

Acéstă Evangelie fu menită mai-cu-sémă pentru Iudeii deveniți creștini, și dovadă la acésta sunt amănunțimile moravurilor, sectelor, opiniilor și a geografiei, ce el dă fără a le lămuri prin nici o esplicare, ceea ce dă a înțelege că acei către cari scrie le înțelegeau foarte bine.

9). *Scopul.*

Scopul lui este de a dovedi Iudeilor că Iisus din Nazaret este Mesia, pe care-l așteptă ei și carele a fost preșis de profeți. Acésta se vede din multele citări a Vechiului Testament.

10). *Metoda.*

Metoda Evangheliei sântului Matei este cea *pragmatică*, ca una ce corespundea mai bine scopului ce și-a propus S. Scriitorii.

Sub-diviziunea.

Cele patru capete ale părții întâia se despart în șese părți mai mici: Partea întâia cuprinde genealogia lui Iisus Christos; adoua, nașterea lui; a treia închinarea Magilor; a patra, viața înainte-mergătorului; a cincea, botezul Domnului; a șesa, postul și ispitirea în pustie.

CAPITULUL I.

Capitalul întâi a evangelistului Matei se desparte în două părți: în partea întâia până la vers 18, se cuprinde genealogia lui Iisus Christos, ca fiu al omului.

În partea a doua, dela vers 18 până la capet, se descriu antecedentele nașterii, nașterea estraordinară, și esplicarea ei duple profetiile Vechiului Testament.

NOTIȚE.

Vers 1—16. Γένεσις, εως, ἡ (generatio) origo, nativitas. Βιβλος γενεσεως Liber de originibus—*Cartea originilor.* Sau, duple alții, Genealogia, catalogul neamului lui Iisus Christos.

Genealogia Domnului Christos se dă de doi Evangelisti, Matei și Luca, cari se par a se contradice în espunerea acestui subiect. Această păruta contradicere vine de acolo că Evangelistul Matei, carele a scris pentru evrei, n'a putut să dea decât genealogia prin linia bărbatască, în conformitate cu legea Mosaică, prin Iosif părintel natural al Domnului; pe când Evangelistul Luca, scriind evangelia sa pentru un Roman, n'a avut necesitate să observe nimic-alta decât faptul curat cum s'a întâmplat; și de aceea El dă genealogia Mariei, din carea singură s'a născut Domnul Christos duple trup.

Un cuvânt va fi de ajuns pentru a justifica genealogia sântului Matei.

Era ca lege la Ebrei că numindu-se familia unui bărbat să se desemne în același timp și cea a soției sale, pentru că în genere femeile trebuia să se mărite după un om din tribul lor și din familia lor (vezi Numere 36, 8), și mai ales când aveau moșteniri de pământuri dela părinții lor. Mai mult încă, după legea Iudaică, bărbatul este moștenitorul femeii sale, și copiii se numără în tribul tatălui lor; căci deși foarte rar, dar se vedea și asemenea casuri ca bărbatul și femeea lui să fie din diferite triburi. Așa, Elisabeta soția marelui preot Zacharia era vară cu sânta Feciöră, cu toate că această aparținea tribului lui Iuda. Un lucru nu trebuie să ni scape din minte: Să scie că în timpii din urmă a existenței politice a Iudeilor, puterea temporală era adese ori în mâinile preuților. Mai ales Arhierii, pentru a căpăta o mai mare considerație, căuta alianța casei lui David. De aici vine că Talmudul vorbește adese ori de *Fete israelite însoțite cu Preuți—leviți*. Și pentru niște asemenea căsătorii mixte nu se întâmpla nici o greutate, fiind că copiii întrau, precum am șis, în familia și condițiunea părintelui lor. Nu era însă tot așa când un bărbat din casa lui David ar fi voit să se căsătorească afară din familia sa; căci națiunea gelosă de a păstra în totă curăția sângele regal al lui David, al acestei dinastii care făcea gloria ei, și acărei restabilire Iudeii o cer necontenit prin rugăciunile lor; națiunea, șic, s'ar fi opus la asemenea căsătorii. Sântul Mateiu dar, pentru a da Iudeilor genealogia lui Iisus Christos li pune sub ochi linia pogoritoare a Sântului Iosif. Era de ajuns dar a demonstra că acesta se privea ca bărbat al Mariei din carea s'a născut Iisus; și din această urma firește că Iisus, după sânta sa umanitate, să fie fiu al lui David, pentru că muma sa *Sânta Feciöră* era soția lui Iosif, care se pogora din David, prin ramura lui Solomon; și ea însăși se pogora tot din David, prin ramura lui Natan, după cum se arată la S. Evangelist Luca.

Vers. 16. Numele de *Christos* este grecu, și însemnă *Uns*; el răspunde numelui ebreu *Mesia*, nume pe care Iudeii l'au dat tot-déuna Mântuitoriului. Iisus Christos se numește ast-fel pentru că este în adevăr *Unsul Domnului*, fiind consacrat de însăși divinitatea.

Vers. 18. Verbul grecu συνελθειν, dela συνέρχομαι (a se aduna) însemnă: *a se învoi să locuească într'o casă*.

Vers. 19. Iosif logodnicul Mariei, fiind de o natură blândă, fiind bun și fără răutate, n'a vrut să uzeze dea dreptu! ce-î da legea (a doa lege 22, 23—24) de a o denunța la judecători, spre a fi ucisă cu petre, pentru infidelitatea ce presupunea în ea.

Vers. 25. Cuvântul *a cunósce* se întrebuintează în limba evrească spre a exprima unirea naturală a bărbatului cu femeea.

Cuvântul *până*, în limba ebrească, are și însemnarea de *pentru tot-deuna*. Exemple : Facere 8, 7. Iov 27, 5. Iisus Navi 5, 9. Isaia 22, 14. Mat. 28, 20.

Întâiu-născut (Πρωτότοκος) să i-a în însemnare de *unicul născut, născut prin escelință, născut într'un chip supra-natural*; iară nici cum în sensul că Maica Domnului ar fi mai născut după aceea și alți copii.

CAPITULUL II.

Capitulul al doilea a Evangelistului Mateiu se desparte în trei părți.

În partea întâia până la versul 9, se vorbește despre sosirea Magilor și diferitele convorbiri ce au avut ei în privirea de curând născutului Mântuitor, cu locuitorii Ierusalimului.

În partea adoua, dela Vers 9 și până la 13, se descrie sosirea Magilor la Betleem, adorarea lui Iisus Christos, și întorcerea lor îndărăt.

În partea atreia, dela vers 13 și până la capăt, se istorisește despre fuga lui Iosif în Egipt, potrivit ordinului espres din partea lui Dumnezeu, și crușimea cea mare a lui Irod exprimată în uciderea pruncilor.

NOTIȚE.

Vers. 1—2. Numele de *Mag* se da (la Perși mai-cu-sămă) omenilor învățați: Filosofilor, Naturaliștilor, Medicilor, Astronomilor, etc. Ei veniau din Arabia Deșertă, din partea despre Euftrat. S'a putut conserva în această parte tradițiunea despre profeția lui Balaam, carele anunțase venirea lui Mesia sub emblema unei stele care avea să răsară din Iacob (Num. 24, 17). Steaua care se arată era dar ca un semn a celei preșisă de Balaam; ea era dupre totă probabilitate un Meteor luminos. S. Ión Chrisostom crede a fi fost un ânger, care îmbrăcase forma stelei.

Vers. 3. Irod și Ierusalimitenii s'au turburat gândindu-se la sgușuirile politice ce pôte să producă aretarea în mijlocul lor a lui Mesia; mai ales că înțelegea împărăția lui Mesia o *împărăție tem-*

porală și nu *spirituală*; și mai ales că Irod care usurpase tronul, se temea foarte de o detronare.

Vers. 4. Sub nume de Arhieriei se înțeleg aice căpiteniile celor douăzeci și patru clase în care erau împărțiți Leviții, încă din timpul lui David; precum și preutul cel mare.

Vers. 5—6. Profetia lui Michea (5, 2) se înțelege așa: „Vitleeme! cu toate că ești așa de mic și neînsemnat, încât nu numeri nici o mie de bărbați, din tine însă va eși ducele ducilor (Mesia, Mântuitorul)“.

Vers. 7—8. Irod, temându-și tronul, își propune să nimicască cu orî ce preț pe Christos, părutul contrariu al seü, și spre acesta întrebuintează mai întâiu violența, și apoi despotismul și crușimea.

Vers. 11. În darurile aduse de Magi unui espicătorî înțeleg simbolic *onórea împărătescă*, cea *Dumnezească* și *natura umană* a lui Iisus Christos.

Vers. 15. Evangelistul citează profetia lui Osie (11, 2), ca cetitorîi seî să nu se scandalizeze că Mesia a petrecut într'o țără păgână.

Vers. 17—18. Locul citat aice, este din Ieremia (31 15), unde profetul represintă pre Rachila plângënd captivitatea fiilor seî, prin Navuchodonosor la Babilon; Evangelistul nu-l aduce decât spre asemănarea durerei ceî marî, de care fu cuprinse mamele copiilor ucîși de Irod.

Rama, un oraș din tribul lui Veniamin: Prin acest oraș au trecut Iudeii, când mergea în șerbă-Babilonică.

Rachila, muma lui Iosif și Veniamin era înmormentată aprópe de acest oraș (Facere 35, 17—19).

Vers. 23. Cuvintele citate de Evangelistul în acest verset, nu sunt ale unui profet anume, ci ele rapórtă privirile tuturor profesiilor la starea înjosită a Mesiei, locuind în *Nazaret* și urît ca un *Nazarinean*.

Unii cred că evangelistul ar fi avut în vedere această profetie a lui Isaia: *Eși-va o odraslă din rădăcina lui Iesé, și o flóre se va scula din trunchiul seü.* Cuvéntul *flóre* se exprimă în ebrește prin *Netzer*, din care dupre ei, s'ar deduce numirea de *Nazoreü*.

CAPITULUL III.

Capitulul III a Evangelistului Matei se desparte în 3 părți: partea întâia dela vers. 1, până la al 7; adoua dela vers 7 până la 13; și atreia dela vers 13 până la capăt.

În partea întâia se propune istoria lui Ión Botezătorul ;

În partea adoua, învătătura sa ;

În partea atreia se istorisește despre botezul Mântuitorului și arătarea Sântei Treimi la Iordan.

NOTIȚE.

Vers. 1. Între deșerturile Palestinei, de care se face mențiune în Scriptură, sunt cele următoare :

Deșertul Iudei, numit așa pentru că se începe de pe teritoriul acestui trib. Acesta este deșertul acel întins, carele se începe dela poliția *Tecuea* și se întinde prin Arabia petrôsă până la Golful Persic.

Deșertul Engadi, spre țărmul occidental al mării Morte.

Deșertul Zif, Maon, al Carmilului, al Tecuei, al Jerichonului și acel de Bethaven.

Vers. 3. Isaia (40, 3) pronunțase aceste cuvinte vorbind literal despre eliberarea Iudeilor din captivitatea Babilonică ; această eliberare era figura libertății ce fiul lui Dumnezeu avea să aducă neamului omnesc. Iudeii se aștepta ca Ilie să vină în persoană și să prepare căile lui Mesia ; dar fu trimis Ioan Botezătorul, în spiritul și puterea lui Ilie, spre a preceda întâia venire alui Iisus Christos, dupre cum Ilie în persoană are să precedă adoua sa venire.

Vers. 4. Vestmintele sântului Ión erau foarte simple, dintr'o materie făcută din perle de cămilă, de o coloare închisă, cam cenușie (Veđi 4 împ. 1, 8).

Mâncarea lui era acride (locuste) și miere selbatecă. Locustele sunt o mâncare comună de care se servesc și până astăzi locuitorii săraci, a mai multor țeri din orient.

Mierea selbatecă era mai fără gust și mai puțin dulce decât cea de albine ; dacă nu cum-va se înțelege sub acest nume suc de meșteacăn cu care și la noi se servesc locuitorii de munte.

Vers. 7. Numele *Fariseu* vine dela cuvântul ebreu *Paraș*, a deosebi, pentru că acești sectanți se așteau mai sânti, mai *deosebiți* de alți oameni ; cu toate că numai în formă, eară nu și în fapte.

Vers. 9. Aceea ce caracterizează pe cine-va nu este nașterea, nu sunt virtutile strămoșești, ci faptele proprii, prin care se face demn de nume și numele cel bun pe care i l-au lăsat strămoșii în moștenire. Alt-fel, cel ce se dice nobil, va perde nobleța sa și o vor

lua alții, cari mai înainte se considerau de nimica, de nici un merit (ca niște petre). Póte Dumnezeu prin urmare să redice în locul Iudeilor pe pîgâni; póte să facă din ei adevărați fii ai lui Avraam, îndată ce ei vor îmbrățișa și vor ținea cu statornicie credința patriarhului, imitând și viața lui cea îmbunătățită.

Vers. 10. Iată securea zace la rădăcina pomilor. A sosit timpul ca omul să se judece nu după vorbe, ci după fapte; a sosit timpul ca arborele nefructifer să se tace.

Vers. 11—12. În aceste versuri se cuprinde mărturia dată de Ioan Botezătorul în favoarea lui Iisus Christos, declarând în fața poporului că nu este El Mesia, ci că este înainte-mergătorul aceluia. A purta încălțăminte este la orientali îndatorirea celui mai de jos dintre șerbi, și Ioan se considera ca ast-fel în raport către Mesia. Apoi pentru a arăta că Iisus Christos îl întrece întru toate, însemnă cele mai înalte însușiri ale lui: însușirea de *Regenerator al lumii* și pe cea de *Judecător al lumii*, care sunt totul divine.

Vers. 15. Ca Mântuitoriu lumii, Iisus Christos trebuia să fie în toate model de dreptate (de virtute), prin urmare și în privința *umilinței*, și de aceea dăce botezătorului său: *lasă-mă*, nu mă respinge dela botezul tău, că așa se cuvine să fac: pentru ca să recomand lumii *botezul cu apă* ca mijlocul ales de Dumnezeu pentru curățirea și sântirea corpului, și *umilința* ca singurul mijloc prin care să regenereze spiritul. Numai umilința agonisește și păstrează în spirit darurile charice.

CAPITULUL IV.

Capitulul IV al Evangelistului Mateiu se desparte în trei părți:

În partea întâia, dela vers. 1 până la 12, se vorbește despre postul, ispitirea în pustie și victoria purtată de Domnul asupra ispititorului.

În partea a doua dela vers. 12 până la 17, se tratéză despre captivitatea lui Ioan și retragerea Domnului în Capernaum.

În partea a treia dela vers 17 până la capăt, se vorbește despre predicarea pocăinței, chemarea a patru discipuli la apostolat, și despre câte-va minuni sevă de Iisus Christos.

NOTIȚE.

Vers. 1. Iisus a mers în pustia Ierichonului, în depărtare de Ierusalim ea la trei mile, condus fiind de Spiritul lui D-zeu.

Vers. 2. A ajunat ca și Moisi 40 zile (Eșire 24, 18; 34, 28. A doua lege 9, 9, 18); ca și Ilie (III Impărați 19, 8).

Vers. 4. Veți A doua lege 8, 3. Textul se poate traduce: *Dar și cu tot ce place lui Dumnezeu să-i dea spre hrană.* În ebrește vorba *cuvânt* să fie adese-ori pentru *lucru* (Veți Mat. 15, 23).

Vers. 5. Sub nume de *aripa bisericeii* se înțelege acoperământul plan al atenanțelor templului. Este deja cunoscut și în deprindere la toate popoarele, că la o serbare mare mulțimea se grămădește cum poate; mulți se urcă și pe acoperămintele caselor ca să potă privi mai bine parada sau ceremonia. Nu se înțelege literal că diavolul a dus forțat pe Iisus pe aripa bisericeii; ci el însuși s'a dus însoțit de diavolul care avea aparența unui visitor sau călător.

Vers 6, 7. Diavolul citează cuvintele din psalmul 90 vers. 11—12, la care Mântuitorul răspunde cu cuvintele din A doua lege 6, 16.

Vers. 10. Cuvântul *Satan* însemnă *revoltant* sau *inimic* a tot binele. Citând cuvintele din A doua lege (6,13), Iisus Christos nu citează însuși textul, ci numai esențialul.

Vers. 12—16. Evangelistul aduce o nouă dovadă despre dumnezeesca trimiseciune alui Iisus Christos, din profetul Isaia, cap. 9, vers. 1, 2. — Cuvântul ebreesc *eber*, tradus prin grecescul *πέραν*, însemnă nu numai *de cea-parte, pasageriū*, ci și *lângă, aproape de*; aice trebuie a se lua în însemnarea acastă din urmă.

In lature și în umbra morței, adică *în cea mai completă ignoranță.*

Vers. 19. *A vena, a pescui* însemnă metaforic: *a aduna, a dobândi următori ascultători.* (Ioan 1,35—42. Marc. 1,16—20. Luc. 5,1—11).

Vers. 25. *Decapolis* era o provincie de cea-parte de Iordan în tribul Manasi, locuită cea mai mare parte de păgâni.

Sub *partea cea dincolo de Iordan* se înțelege *Perea.*

Insemnarea cuv: dreptate.

1. *Dreptate* însemnă cea mai înaltă perfecție (Evrei 5,13).

2. *Dreptate* însemnă *virtute* (Mat. 5; 6, 10, 20; 6; 1, 33; 21, 32).

Rom. 10, 6. 6 ; 13, 18, 19, 20 ; 8, 10.

Ebr. 1, 9 ; 11, 33.

Rom. 3, 5 ; 1, 17. 3 ; 21, 22, 25, 26 ; 10,
3. 4, 3, 5, 9, 22.

Rom. 4, 6 ; Ebr. 11, 7. Mat. 3, 15).

3. *Dreptate* însamă *justificare*, *îndreptare*, *împedare* a omului cu Dumnezeu.

(Rom. 9, 31 ; 10, 4 ; Gal. 2, 21 ; 3, 21, 5.

Rom. 10, 3. 5 ; 17, 21).

4. *Dreptate* însamă și *justiție*, după însemnarea gramaticală a acestui cuvânt, în limba română. (Fapt. 17, 31 ; 24, 25. Rom. 9, 28. 14, 17. 1 Tim. 6, 11. 2 Tim. 2, 22. Apoc. 19, 11. Ebr. 7, 2).

Innocentie Ploegțenu.

PSALMUL XI.

(Urmare; veđi No. 3, anul al XI-lea).

VERS. 1.

Mântuește-mă Dómnne, că au lipsit cel cuvios, că s'au împuținat adevărurile de către fiți ominești.

Sufletul acestui psalm este o plângere alui David, asupra violenței și răutăței ómenilor. El opune acestor viți speranța în D-deu. Interpreții rapórtă acest psalm sau la persecuțiunea ce încercă David din partea lui Saul, sau la acea din partea lui Absalon, sau la starea Iudeilor apăsați de Babiloneni în timpul captivităței. Cei vechi îndecomun înțeleg de Is. Chr. victimă a furiei Iudeilor în timpul patimilor sale.

MEDITAȚIUNI.

Textul dice : *Mântuește, Dómnne, pentru că cei drepti lipsesc de pre pământ.* Cred că este ceva sublim în acest cuvânt, *mântuește.* Profetul cere, că Domnul să nu pėrdă neamul ominesc. Se pare că, fiind-că sântenia pere de pre pământ, acesta e ca un naufragiu universal de care trebuie să ne temem. Dar cum nu va peri, când adevărul, buna credință se clătește pntre ómeni? Tot credinciosul trebuie să fie atins de ceia ce dice aici profetul. Sântenia se stinge, adevărul se nimcește, și în care secul mai mult decăt într'al nostru se adeverește acéstă plângere? Adevărul se pare a fi înlăturat, adevărul în dogmă, adevărul în morală și adevărul în conduită. Tóte aceste adevăruri încercă contradicțiunii fără număr. Adevărul tēt

cu toate aceste va exista ; Biserica ta nu va peri nici-odata, și tot-deună recunoște acest adevăr. Dar acesta nu e de ajuns pentru mântuirea mea. Adevărul care lucește în spiritul meu va servi a cufunda falsitatea care stăpânește inima mea. Iubesc adevărul ce mi se propune pentru ce n'ași iubi adevărul ce'mi dăce a practica ? Adevărul este Iisus Christos ; deci să-mi iubesc pre Iisus Christos în purtarea mea, cum îl iubesc în învățăturile sale ? O adevăr necreat, te ador te îmbrățișez ; alungă din sufletul meu întunericile patimilor mele. Acestea sunt conducători, amăgitori, stăpâni ai minciunei, amici reuțăcioși.

VERS. 2.

Deșarte au grăit fește-care către vecinul său buze viclene în inimă ; și în inimă au grăit rele.

Textul ebreu dăce : *Ei au vorbit cu buza lăngușirei ; au vorbit în inima și în inima lor.* Este un ebraism destinat a exprima duplicitatea inimei. Traducerea noastră conservă acest mod de vorbire. Cât despre *buza lăngușirei*, traducerea noastră o exprimă prin *buze viclene*, care este același lucru, față fiind nedespărțită de lăngușire.

MEDITAȚIUNI.

În această expresiune este un mare sens : *Ei au vorbit în inimă și în inimă ;* însămnă că fățarnicul vorbește ca cum ar avea două inimi, una în pept și alta în gură. Creatoriul nu ne-a dat decât o inimă, adică un suflet, unde se formeză gândurile și gura este destinată numai de a vesti aceia ce sufletul dăce în sine însuși. Minciuna prin urmare este contrară legii naturale. Dacă toți am fi curați cu spiritul și am putea ceti în gândurile noastre reciproce, n'ar mai fi minciună, și n'am amăgi nici-odata pre nimene ; dar în necesitatea de a vorbi cu alți oameni, gura trebuie tot-deună să urmeze vorbirei inimei, și nu cred sa fie vr'o excepțiune la această regulă, cu toate că

este așa de des combătută în faptă. Cu toate acestea nu trebuie să fim presupuelnici în privirea altora și ai taxa de fățarnici; Dumnezeu singur este suveran al gândurilor. Nu-mi este permis decât a mă păzi contra înșelăciunei; dar pentru acésta trebuie o mare prudență și ore-care experiență a lumii.

Pentru a nu fi amăgit, trebuie a trata puțin cu ómenii. Când nu ai aface cu ei, trebuie a-i presupune credincioși, când a fost amăgit cine-va, nu este un cuvânt că va fi în tot-déuna, dar numai o înștiințare pentru a fi mai cu luare aminte.

VERS. 3 și 4.

Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene, limba cea mare grăitoare. Pre ceî ce au ȳis limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sunt: cine este noué domn?

În Ebreu se citește: *Domnul va distruge toate buzele lingușirei, limba care ȳice lucruri mari*, de unde se vede că tonul rugător ce-l întrebuinteză traducerea noastră, nu este în fond decât o profeție sau o amenințare. Prin *limba cea mare grăitoare* înțelegem *limba care se laudă*, pentru că David atacă aici două feluri de păcătoși: unii fățarnici, ipocriți, cariî lingușesc sau se prefac în afară, în timp ce inima lor este plină de ură sau de corupțiune: alții mândri, obraznici, declarați contra adevérurilor religiunei, silindu-se ale distruge prin raționamentele lor. Alți interpreți întemeiați pe textul ebreu, unde nu e conjuncțiunea *et* rapórtă *limba cea mare grăitoare* la *buze viclene*; ast-fel că fățarnicii și lingușitorii, de care vorbește profetul, sunt în același 'imp ómenii cu totul iscusiți în talentul ce au de a amăgi; sau n.ai bine ómeni, cariî înalță pre alții pentru a-i amăgi.

Se pare că versul următor se unește mai bine cu interpretarea noastră; căci se ved aici ómeni, cariî se pun pe față mai presus de considerațiunile divine și umane: *limba noastră o vom mări*. Se pôte traduce de asemenea după ebreu: *Vom împuțernici limba noastră*.

MEDITAȚIUNI.

Găsesc în aceste două versuri mai multe învățături:

1. Că nu trebuie să fiu surprins nici de falsitatea fă-

țarnicilor sau a lingușitorilor seculului nostru, nici de obraznicia nelegiuitorilor cari se redică astă-zi cu atâta îndrăsnelă contra Domnului și a legilor sale. David se plânge de aceleași excese; și trebuie ore să ne mirăm? Inima o-minescă tot-déuna a fost aceeași, tot-déuna vrajmașă adevărului și tot-déuna plină de mândrie.

2. Că Domnul va sfărâma într'o zi aceste *limbi viclene*. Dacă nu le pedepsește într'un chip vedut în lumea acésta, ele trebuie să se témă mai mult de viața viitoare. Domnul nu perde nici-odată drepturile justiției sale, și îndelunga sa răbdare este ca un preludiu al înfricoșatei judecăți.

3. Că trebuie să reprimem în mine până și primele mișcări de fațărie, mândrie, nerăbdare, sau óri-care altă pasiune ar fi, care ne-ar reconduce la cuvinte lingușitoare, la vătămarea aprópelui, la observațiuni reutăcioșe sau critice asupra religiunii; într'un cuvânt că se cuvine cu totul a păzi gura, de a o stăpâni prin reflexiuni și amintirea de judecata lui Dumnedeu. Instrucțiunea st. Ap. Iacob asupra greutății de a stăpâni limba, este minunată: de m'ași fi ocupat eu în teta viața mea de acésta. așa fi înlăturat un număr infinit de defăimări, nerăbdare, ușurătate, imprudență, necuviință, superfluitate. Ce sunt eu o D-deul meu? Limba mea a fost, cum dice profetul, un izvor general de nedreptate.

VERS. 5.

Pentru necazul sêracilor și suspinul nenorociților, acum nu voi scula, dice Domnul: pune-mă-voi întru mântuire, îndrăzni-voi întru el.

Ebreul dice: pentru devastățiunea sêracilor; este tot același sens.

Finele versului este tradus în trei feluri de ebraiști; unii dic: *eu voi da mântuire, sau îl voi scăpa de acel ce suflă asupra lui*. Alții dic: *eu voi scăpa de acel ce-i tinde curse; alți traduc voesc a-l scăpa*, pentru ca să se învețe a spera în mine. Și în aceste trei traduceri au suplinut multe cuvinte; căci ebreul este cuvânt după cuvânt: *Voiu pune întru mântuire, el va sufla asupra lui*.

Totă dificultatea este în cuvântul *lasia*, care însamnă în adevăr:

a suflat, dar însamnă în același timp a sufla cu libertate, cu forță; și se ȳea în loc de a vorbi, acésta este însemnarea celor mai buni lexicologiști; și Septuaginta care pune: *παραρηξομαι*, se pare că a cetit *Hofia*, a putut lega cu *voiu mântui*, ceia ce este mai natural și mai cu șir. Eb: eul ar putea fi dar tradus: *Me voiu scula, ȳice Domnul, pune-voiu în mântuire, Domnul va lucra acésta cu libertate sau mai bine suplinind pronumele relativ (adese ori omis în ebreu) se va ȳice: Eü voiü pune în mântuire pre acel, care va lucra cu libertate contra lui.*

MEDITAȚIUNI.

Póte că nu este nimic mai des repetat în psalmi de cât protecțiunea, care se dă sĕracilor, nenorociților, scărbiților, mai ales acelor, carii sunt opresați de inimici puternici. Și Evangelia adaugă încă la acésta. Is. Chr. a ȳis: *Fericiți cei ce plâng ca aceia se vor mângăia.* Trebuie deci, ca toți nenorociții, carii nu au răbdare, carii murmură să aibă puțină credință; și înadever acésta puțină credință e care face disordinea și reütatea condițiilor poporului de jos. Ei sufer seceta, fόμεa, setea; sunt espuși la violența a o mulțime de ómenii cari-i opriméză; ei sunt obligați de a lucra mult pentru a nu cădea în cea mai înspăimântătoare miserie. Acésta pozițiune este nenorocită; dar dacá acești nenorociți ar avea credință, ei ar bine-cuvĕnta sórta lor, în loc de ase tângui și a murmura; ei ar spera în protecțiunea Domnului, care nu ȳ-ar părăsi în acésta lume, și care le rezervă tóte mângăerile cerești în vieța viitoare.

VERS. 6.

Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint cu foc lămurit, ispitit pământului, curățit de șapte ori.

Profetul voește să ȳică, că promisiunile lui D-ȳeu sunt prea sigure, și se servește, spre a dovedi, de comparațiunea unui metal ca argintul, ce l-a încercat prin foc și curățit până de șapte ori. Dupre Ebraiști, cuvĕnt după cuvĕnt în ebreu este: *cuvintele Domnului sunt cuvinte curate, argint topit în óla de pământ, curățit până de șapte ori.*

MEDITAȚIUNI.

Cuvântul ómenilor este supus la atâtea excepȚiuni, schimbări, evenimente, care-l schimbă sau îl alteréază, că nu se póte încrede cine-va în totul. Eu presupun omul cel mai sincer, cel mai drept, cel mai constant și cel mai credincios în promisiunile sale, îl presupun chiar tot-déuna în stare de ale împlini. mórtea îl rápește, ce va deveni cuvântul seú? Dar chiar fără acest eveniment contra căruia nu póte ase feri nimene, cine póte dispune de memoria, de voinȚa, de puterea acelor carií promit? Numai D-deú este tot-déuna credincios cuvântului seú, pentru că numai singur este adevérul, este stápan al timpurilor și al evenimentelor; în fine orí-care ar fi întinderea promisiunilor sale, el este tot-déuna gata a da mai mult decât a promis. Nenorocirea ómenilor este, că ei se încred mai mult în cuvântul protectorilor și al amicilor lor decât în aluí D-deú; ei ar voi să cunóscă isvórele înțelepciunei divine în împlinirea promisiunilor sale; ProvidenȚa li se pare un cuvânt lipsit de sens și un razim fără fundament; ei se încred mai mult în ei înșií și în asemenií lor și nici-odată în D-deú. O Dómne! orí-cum fie de alȚi și de rétácirele lor în raportul providenȚei, eú o recunosc, și am încercat-o de o mulȚime de orí darnicá și magnificá în privinȚa mea. Revarsá bine-facerile tale, dáruindu-mí unicul bine ce-l doresc; de a nu fi luat din acéstá lume fără a te fi iubit, și fără să mé fi pocáit de greșalele mele.

VERS. 7.

Tu Dómne ne vei pázi și ne vei feri de neamul acesta și în véc.

Ebreul dice cuvânt după cuvânt: *Tu Dómne vei pázi și vei apăra de neamul acesta în véc*; și asupra acestuia ebraiȚii se împart; uníí rapórtá aceste cuvinte la cuvintele lui D-deú; *Dómne tu vei pázi cuvintele tale, cuvântul teú.*

Cei LXX au cetit pronumele *nos* în amândouă părțile, unde se scie că în ebreu este puțină diferență între pronume în privința literilor; dar ori cum ar fi, sensul este iarăși foarte bun, și dacă David a dis: *Tu ne vei păzi, și ne vei apăra* s'au pus și el și amicii sei în numărul sêracilor și a nenorociților din versul al cincilea; prin urmare nici o diferență între sensul textului și acel al traducerei.

Când el dice că Dumnezeu îl va păzi și pre nenorocit, de neamul acesta el înțelege neamul celor răi, fățarnici, mândri, de care au vorbit la începutul psalmului. Is. Chr. s'au servit adese-ori de acest cuvânt *neam*, pentru a însemna pre Iudeii necredincioși, Farisei hypocriți.

MEDITAȚIUNI

Dreptul persecutat trebuie a avea neîncetat acest sentiment în spiritul și în inima sa; Domnul mă va conserva, mă va proteja, fie în timpul present, fie în eternitate. Nu mă tem de nimic sub protecțiunea sa; providența sa este mai întinsa decât rēutatea omenilor.

VERS. 8.

Imprejur necredincioșii umblă, după înălțimea ta ai înmulțit pre fiii ominești

Sensul acestui vers, ast-fel cum se vede aici, este că cei răi umblă împrejur neîncetat pentru a persecuta pre cei mici și sêraci; dar că D-deu prin înalta sa înțelepciune înmulțește pre fiii omenilor, pentru ca cei răi să nu distrugă neamul ominesc. Grecul de ordinar dice în adoua parte a acestui vers, după înălțimea ta, ai dat fiilor ominești (adică nouă) o lungă durată (adică eternitatea): ast-fel explică Theodoret.

MEDITAȚIUNI

Din acest vers trag niște urmari prea importante.

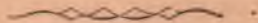
1. Impioșii nu încetază de a încunjura pre omeni drepti și cari se tem de Domnul, ei se silesc a-i oprima, dar curând saii mai târziu acești drepti vor fi înalțați. Cu cât sunt mai mult persecutați pre pământ, cu atâta sorta

lor e de dorit. *Fericii*, dice Is. Chr. *acei persecutați pentru dreptate, că alor este împărăția cerurilor.*

2. *Impioșii devin mai numeroși și mai îndrăsneți cu cât înjosirea ra avânt pînre fiți omenilor.* Impioșii nu datoresc succesul lor decât manierei jöse și reütaciöse cu care gîndesc ömeni. Ei găsesc lumea cufundata în diagogtea bunurilor pämêntești, cu totul ocupați de averea și plăcerile lor, fără gust pentru obiectele vieței viitoare, fără a întrebuița rugăciunea, fără a-se întörce către D-deii; ei aleg acest moment pentru a îndrepta atacurile lor contra religiunei, pentru a distruge principiile, care rămân în spiritele distrase, ușöre, neconsiderate; succesul este fără greș. Ei arată tot aceia ce voesc ömenilor căroră le place a înclina către pämênt.

3. In fine Impioșii pun tóte silințnțele pentru ase duce sufletele; dar Domnul este mai puternic decât ei, și cu tóte că fac multă risipă în câmpul părintelui de familie, D-deii îmulsește, după privirile înțelepciunei sale, fructele mântuirei. Sufletele, care sunt ale lui devin mai infocate, și repară insultele făcute gloriei sale prin abundența faptelor bune și prin vivacitatea amorului lor.

Gherasim Piteștönn.

CRONICA BISERICESCĂ

(Urmare. Veđi No. 3 anul XI).

Biserica din Georgia.

Poporul georgian este unul din cele mai vechi, și mai renumite popóre și tot odată unul din acele popóre, care au îndurat și îndură cele mai multe nenorociri. Georgianii au avut un regat puternic, care cuprindea actuala Caucazie, parte din actuala Persie, și parte din actuala Turcie asiatică. Din regiți georgieni cei mai însemnați au fost Vachtang, Gorgaslan, regina Tamara, în timpul cărora regatul Georgiei era în înflorire; aceste persoane și până acum se menționează în cântecele poporului georgian. Georgianii, în tot periodul vieței lor de stat, s'au luptat neconținut cu felurite popóre barbare, care făceau invaziuni neîntrerupte asupra Georgiei; au fost puține momente, când Georgianii trăeau în liniște. Poziția geografică a Georgiei a contribuit foarte mult la astfel de stare a țerei, fiind situată între marea Caspică, marea Négră, munții Ararat, munții Caucaz, Georgia era în calea feluritelor popoare, care treceau din Asia în Europa. În fine, după ce 'și-au epuizat toate forțele lor în luptele cu Turcii, Persii, Tătarii, Turcomanii, și populațiunile sêlbaticе din munții Caucaz, Georgianii, de alor bună voe, s'au

anexat la Rusia, la anul 1783, în timpul Ecaterinei a II (1762 — 1796), și actualmente Georgia face parte integrantă din imperiul Rusiei, fiind împărțită în guvernămintele de Tiflis, Cutais, Suchum, Vladicaucz, având aceleași drepturi și privilegii, ca și celelalte provincii din Rusia, iar privilegiile acordate de Suveranii ruși Georgienilor înainte, acum s'au abrogat cu totul.

Christianismul, sub forma ortodoxiei, s'a introdus în Georgia în secolul al IV. La anul 318, în orașul Mtzecht (în actualul guvernământ de Tiflis) s'a pus începutul ierarhiei Georgiene, carea până la anul 541 depindea de patriarhul din Antiochia. La acest an biserica din Georgia a devenit arhiepiscopie autocefală, iar de la anul 950 — patriarhat. Autocefalia bisericeii din Georgia a fost recunoscută de toate bisericile ortodoxe din Orient. „Catholicoșul,“ său patriarhul Georgiei, ca autocefal, a asistat la sinodul al VI-lea ecumenic din anul 680. La anul 1783, când regatul Georgiei de bună-voie s'a anexat la Rusia, „Catholicoșii“ bisericeii ortodoxe din Georgia au fost numiți membri ai st. Sinod administrator permanent al tuturor Rusiilor, și de atunci biserica din Georgia a pierdut oarecum autocefalia sa, și acum este pendentă de biserica Rusă.

Sinodul bisericeii ruse n'a nimicit autocefalia bisericeii din Georgia până la anul 1811. La anul 1790 după mórtea catholicosului-patriarhului Antoniu I (fiu al ultimului rege al Georgiei), pe tronul din Mtzecht s'a suit Antoniu II, carele se intitula catholicos și patriarh al Mtzechului, Iberiei, Cartali-

niei și Cachetiei. La anul 1811 Georgia s'a unit cu totul cu Rusia, și, pentru considerațiuni politice, primul prelat al bisericeii georgiene s'a numit exarh al st. Sinod rus în Georgia. Catholicosul Antoniu II la 10 Iuniu 1811 a fost trecut la pensie, desemnându-i-se locul de retragere în Mosqua, și primul exarh în Georgia a fost Mitropolitul Varlaam Eristov, de origina georgian ; acesta n'a păstorit mult biserica georgiană : la anul 1817 el a fost trecut la pensie, retras fiind în Mosqua. La 1817 s'a numit exarh în Georgia Mitropolitul Theoflact Russanov, fost archiepiscop de Riazan, rus de origină. Acesta s'a purtat foarte violent cu Georgienii, nesocotind nimic din drepturile, prerogativele, tradițiile, caracterul Georgienilor, și a murit, după cum se țice, otrăvit de Georgieni, cari erau desperați de purtarea lui. După el au fost exarhi în Georgia numai ruși : Mitropolitul Ionă Vasilievsky, archiepiscopul Moise Leontovici, archiepiscopul Eugeniu Bajanov, mitropolitul Isidor Nicolsky (1844 — 1858), archiepiscopul Eusebiu Iliinsky, (1858 — 1877), archiepiscopul Ioannikiu Rudnev (1877 — 1882), archiepiscopul Paul Lebedev de la 1882 până acum), și toți acești prelați se distingeau mai mult prin a nimici naționalitatea georgiană, pe când erau datori să conducă turma cuvântătoare a lui Iisus Christos din Georgia la mântuire pe calea adevărului, binelui frumosului, iar aceia de a „rusifica“ pe Georgieni, cari sunt ortodocși, ca și Rușii, Bulgarii, Sârbii, Grecii, Români — numai în atribuțiile unui prelat

ortodox nu p^ote intra ; unui om de stat tot i s'ar trece ac^esta, unui om al bisericeⁱ îns^ă — nici o dat^ă. . . .

În biserica Georgieⁱ, ca și în bisericile ortodoxe din Orient, au fost f^orte multe eparchii (peste 60), când ea s'a anexat la Rusia : încetul cu încetul eparchiile din Georgia s'au desființat, și actualmente în exarchatul din Georgia sunt numai 5 eparchii, în capul căror se află : I. P. S. *Paul* Lebedev, exarch al Georgieⁱ, arhiepiscop al Cartalinieⁱ și Cachetieⁱ, (în Tiflis), — P. S. *Gabriel* Kicodze, episcop al Imeretieⁱ (în Cutais), — P. S. *Iosif* Cepigovsky, episcop al Ossetieⁱ (în Vladicaucz — capitala provincieⁱ de Terec), — P. S. *Genadiu*, episcop al Abchazieⁱ (în Suchum lângă Marea N^egră), — P. S. *Grigoriu* episcop al Mingrelieⁱ și Gurieⁱ. — precum și 2 vicariate, în capul căror se află P. S. *Alexandru*, episcop de Gory, vicar al eparchieⁱ de Cartalinia și Cachetia (în Tiflis), și P. S. *Visarion*, episcop de Alaverd (în Tiflis). Din 7 prelați ai Georgieⁱ P. S. S. Gabriel, Visarion, Alexandru și Grigoriu sunt de origină georgieni, iar cei-lalți 4 sunt Ruși, (adică arhiepiscopul Paul și episcopul Iosif și Genadiu).

Limba georgiană a fost tolerată în bisericile și școlele din Georgia până la anul 1882 : la acest an, în August, s'a numit exarch al Georgieⁱ I. P. S. Paul Lebedev — marele „rusificator“ al Românilor ortodoxi din Basarabia, și lucrurile s'au schimbat cu totul cu venirea noului exarch în Georgia.

Primul lucru al exarchului Paul Lebedev a fost interdicerea absolută a limbei georgiene în t^ote bi-

sericile și școlile din Georgia, dupre cum a făcut și în Basarabia în timp de 11 ani (1871 — 1882), unde a persecutat în modul cel mai grozav tot ce este românesc. Pentru acesta arhiepiscopul Paul Lebedev n'a fost autorizat de guvernul central, ci a făcut din capriciul său propriu. Vedând faptele necreștine ale acestui prelat, care nu samănă a fi om al bisericeii, ci demnitar al statului, mai multe persoane de valoare au început o adevărată campanie contra lui prin mai multe diare importante din Mosqua și Tiflis, patronate de 2 persoane însemnate: în diarul «Востокъ», („Orientul“) din Mosqua, redactat de N. N. Durnov, verul generalului Durnov, președintele societății slave din Petersburg, au apărut peste 40 articule foarte violente contra activității arhiepiscopului Paul în Basarabia și Georgia ortodoxă; cu toată stăruința d. T. I. Filippov, adjutor al ministrului de control, cunoscut prin mai multe scrieri teologice (canonico-polemice) și prin marele zel pentru poporele ortodoxe din Orient, diarul acesta a fost interzis pentru patru luni, și acum cu totul. Diarul «Современныя извѣстїя», („Nuvelele Contemporane“), redactat de N. P. Giliarov, fost profesor renumit la facultatea Teologică din Mosqua, și patronat de renumitul panslavist I. S. Axacov (acum repausat), asemenea a fost interzis pentru o lună pentru atacurile, îndreptate contra acestui prelat; n'a fost oprit și acest diar numai mulțămintă prea multei stăruințe a principelui V. A. Dolgorucov, guvernator general al Mosquei, și d. Filippov. S'a constatat, că arhiepiscopul Paul Lebedev este puternic

susținut de comitele D. A. Tolstoï, ministru de interne, care a fost 16 ani ministru de Culte și Instrucțiune, făcând mai mult rău bisericeii și școlii, după cum se exprimă mai multe persoane de distincțiune, precum și de generalul N. I. Sebeco, fost guvernator al Basarabiei 11 ani (1871 — 1882), adică când a fost arhipăstor aci și arhiepiscopul Paul. Chiar la palatul imperial (unde generalul Sebeco acum este în mare trecere) s'a produs o impresie rea de măsurile violente, luate contra Românilor și Georgienilor ortodoxi, și ca consecvență, spre a nu se irita prea mult spiritile, și așa destul de ațitate, ale Românilor și Georgienilor, în Basarabia s'a numit arhiepiscop I. P. S. Sergiū Lapidevsky, un om bătrân, bun, învățat, care a deschis acele 400 de biserici ortodoxe, care au fost închise de predecesorul său arhiepiscopul Paul Lebedev, a întors din exil pe toți Români, foști profesori în Basarabia, a permis să se officieze serviciul divin în limba română în totă Basarabia, s'au înființat 2 tipografii românești în Basarabia. . .

În Georgia acum s'au luat acele măsuri, ca și în Basarabia : limba georgiană a început a se preda din nou în școlile din Georgia, s'au înființat mai multe tipografii georgiene, acum se edau mai multe reviste și diare georgiene, precum „Droeba“, „Mtzkemsy“ în Tiflis, Cutais, Telav, Ozurget etc. La facultatea limbelor orientale a Universității din Petersburg se predă limba și literatura georgiană de cunoscutul învățat d. Zagarely; predicile (în 3 volume) compuse în limba georgiană de P. S. Gabriel

Kicodze, episcop de Imeretia, s'a u tipărit în Cutais, și s'a u impus de exarchul rus Paul Lebedev tuturor bisericilor ortodoxe din Georgia, toți profesorii, diariștii, funcționarii georgieni au fost întorși din nou în Georgia din localitățile de lângă Volga, Ural, Don, și chiar dela nordul Rusiei. Directorul seminariului din Tiflis, care a fost înainte inspector al seminariului din Kișinău, economul P. I. Ciudetzky, a fost bătut de mörte de un elev din clasa VI a seminariului din Tiflis, pentru că a confiscat dela elev o carte georgiană,—2 ómină de mare încredere ai archiepiscopului Paul Lebedev, exarch al Georgiei, au fost împușcați; chiar asupra exarchului actual au fost 3 comploturi. Au venit în Caucazia: d. C. P. Pobedonstzev, ministru de Culte, fost profesor al imperatorului actual Alexandru al III-le, și d. V. C. Sabler, director al cancelariei st. Sinod, ambiți autori ai mai multor scrieri religioase și zeloși apărători ai ortodoxiei, spre a constata cele întemplate, și chiar principele A. M. Donducov-Corsacov, șeful suprem al administrației din Caucazia, a spus, că nu mai este de loc cu puțință a mai merge înainte cu măsurile luate de exarchul-prea zelos „rusificator“... Archiepiscopul Paul Lebedev acum este la Petersburg, unde asistă la lucrările st. Sinod administrator permanent al tuturor Rusiilor, unde este membru dela 1882; el se teme să se mai întorcă la Tiflis, la turma sa, și așteptă cu nerăbdare mörtea mitropoliților-Isidor Nicolsky al Petersburgului (născut la 1799) și al Kievului Platon Gorodetzky (născut la 1801), spre a ocupa locul unuia

dintre dênşii, dar ultimii voesc să trăească, şi I. P. S. exarch este aprópe desperat, dacá se va întórce la Tiflis ; el primeşte mai multe scrisori ameninţátore; diarul „Telegraful“ din Bucureşti a anunţat, că exarchul Paul a şi fost ucis, dar aceia nu s'a adeverit, a fost o nouă încercare de ucidere. Este lucru trist de-a se ameninţa archipástorul de cei din turma lui, dar óminii, în disperare, au recurs la ultimul mijloc pentru a scápa de marele rusificator al Georgienilor şi Românilor.

Atât Georgienii, cât şi Români ortodoxi din Basarabia n'au susţiitori puternici aí lor în Petersburg — capitala marelui imperiú de la nord. Mai tóte familiile georgiene şi române din Basarabia s'au înrusit, şi mai mulţi reprezentanţi aí acestor familii aveau când-va mare putere la curtea imperială : destul să amintim pe principii Dadiany, Bagration, pe Gvritișvily dintre Georgieni, — pe Alexandru Scarlat Sturdza ¹⁾, Dimitrie Teodor Dabija, Râşcanu, Cantacuzin dintre Români basarabeni, ca să videm de ce, când trăiau aceste persóne, Ruşii nu făceau cea,

¹⁾ Alexandru Scarl. Sturdza a fost un mare diplomat şi scriitor distins, zelos apărător al ortodoxiei şi bun patriot român. El a decedat la anul 1854, la Odesa, şi este înmormântat în satul Manzîr, lângă Bender, în Basarabia. 44 scrisori ale lui către P. S. Filaret Scriban, episcop de Stavropol, decedat la 1873, şi înmormântat în Burdujeni, lângă Sucéva, sunt d'o mare însemnătate; ele se vor publica în „Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie“ a d-lui Gr. G. Tocilescu; originalele acestor scrisori, dupre încredinţarea d-lui Constantin Erbicenu, profesor la facultatea Teologică din Bucureşti, se află la onor. d. Dimitrie A. Sturdza, ministru al Cultelor şi Instrucţiunei, membru al Academiei Române.

ce fac acum cu Români și Georgieni ortodoxi, ca și Ruși. Armenii—gregorienii și catolici—au sprijin puternic în comitele M. T. Loris-Melicov, fost ministru de Interne, armén din Caucazia,—în domnul I. D. Delianov, actual ministru de Instrucțiune, care trăește chiar în curtea bisericeii armene din Petersburg,—în generalii Lazarev, Tergucasov etc. Germanii, Finejii, Turcii, Tătarii, Polonii (și în fine toate naționalitățile neortodoxe din Rusia) sunt incomparabil mai bine tractați de Ruși, decât Georgieni și Români ortodoxi! La anul 1885 onor. d-l Nicolae Crețulescu, fost prim-ministru, a fost, în calitate de ministru plenipotențiar al României la Petersburg, pus în mare grijă de d. C. P. Pobedonostzev, ministru de Culte al Rusiei, din cauza progresului, pe carele l-ar fi făcând catolicismul în România și în genere în Orientul ortodox. D. Crețulescu ar fi răspuns: „*Dacă Români basarabieni ar fi romano-catolici, apoi densesi și-ar fi conservat naționalitatea, și dacă guvernul român va fi simpatizând propagandei romane, apoi de aceea, că speréză prin acésta să salveze naționalitatea de înghițirea ei de către Ruși și Slavi*“ ¹⁾.

Cam tot așa s'ar fi exprimat și alte persoane distinse relativ la Români basarabieni și Georgieni ortodoxi, și éta acésta a pus pe gânduri pe guvernul rus. Într'adevăr de ce Ruși nu iaă măsuri de rusificare contra Germanilor, Finejilor, Polonilor, Arme-

¹⁾ „Современныя Извѣстія“ („Nuvelele Contemporane“), Mosqua, an. 1887 No. 28 din 29 Ianuar st. v., pag. 1, în foiletonul, compus de d. N. N. Durnov, fost redactor al diarului „Востокъ“ („Orientul“).

nilor etc., carii nu sunt ortodoxi (ca și Rușii, Georgienii, Românii), și carii sunt mult mai periculoși pentru Ruși?!... Românii basarabieni și Georgienii sunt prea blânzi, prea devotați Rușilor, nici odată nu cutéză să-și cêră drepturile naturale, și de aceia Rușii faă măsurile cele mai rigurose contra lor. Ce se va întâmpla în viitor nu se știe, dar probabil, că Georgienii (ca și Românii basarabieni) vor fi mai bine tratați, cererile lor vor fi luate în considerațiune de cei în drept. Mai bine mai puțin de cât nimic, — mai bine mai târziu de cât nici odată.

Dupre ultimile știri, st. Scriptură a fost tradusă din nou în limbă georgiană, după textele ebraic și elen, și tipărită în numeroase exemplare, în Tiflis, cu bine-cuvântarea st. Sinod rus, și răspândită în totă Caucazia. D-l Sabinin, cunoscut archeolog georgian, a adunat și tipărit viețile tuturor sântilor georgieni, începând dela st. Nina (sau Nona), care a propagat christianismul în Georgia, și ale cărei st. reliquii se află în catedrala din Mtzecht-vechea capitală a Georgiei. S'a reînființat societatea pentru restaurarea christianismului în Caucazia, carea se află sub patronagiul familiei imperiale, și sub președința I. P. S. Paul Lebedev, arhiepiscop al Cartaliniei și Cachetiei, exarch al Georgiei. St. Sinod rus a prescis, ca unele părți din serviciul divin să se officieze în limba georgiană chiar în bisericile, unde nu sînt Georgieni, și ță actualul exarch al Georgiei, care considera pentru sine, ca ceva insultător, a pronunța un cuvânt românesc sau georgian, acum pronunța unele rugăciuni în limba

georgiană, carea înaintea lui Dumnezeu este egală cu limbele rusă, elenă, latină, ebraică etc., căci *întru Christos nu este nici elen, nici iudeu, circumscris, nici necircumscris, nici barbar nici scit, serv sau liber, ci Christos toate și în toate* (Apost. Paul-epistola către Coloseni, capit. 3, vers. 11).

(Va urma).

Gheorghe P. Samurianu.

PROFEȚIILE MESIANICE

(Urmare; veđi No 3, anul XI).

§ 1. *Profeția făcută protopărinților.*

1. Cetim în capitulul trei din Facere, că Adam și Eva păcătuiind, spre pedepsă, D-zeu le-a declarat. că greșéla lor va cădea și asupra urmașilor. Apoi duse șerpelui, care amăgise pre Eva: *Vrășmășie voiă pune între tine și între muiere, între sémânța ta și sémânța ei, acela va zdrobi capul teū și tu vei păzi călcăiul.*

Am đis că profeția acésta este întunecósă; și dacă ar fi singură n'ar putea forma o demonstrare pozitivă despre misiunea divină a lui Is. Chr. Fiind că este cea dintăiū și se unește cu cele-lalte, trebuie a o aduce aici. Ea forméază, precum s'a đis, cea dintăi verigă din lanțul profețiilor care unesc pre Is. Chr. cu începutul luméi și pre Mântuitorul cu păcatul cel dintăiū. Profețiile următore lămuresc aceia ce aici este întunecat, și acésta prepară pre cele-lalte.

2. Cum că aici este vorba de Mesia, avem ca dovadă pe lângă profețiile pe care le vom videa și opiniunea Iudeilor vechi, demonstrată atât de Huetius în demonstrațiunea sa evangelică, care aduce mai multe citațiuni, cât și prin parafrasele iudaice,

cu deosebire acea a lui Ionatan și acea de Ierusalim. Iudeii moderni s'au îndepărtat de tradițiunea strămoșilor lor; ei voesc ca locul acesta să fie luat în sensul său literal și să însemneze ura ómenilor contra șerpilor; dar óre pentru acésta trebuca a se face o profecie? Sensul ridicol pe care-l dá aici textul luat literal, arată că trebuie a se lua într'un sens metaforic. Dumneđeu voia, precum dic și parafrastii, că pedepsind pre Adam și Eva să nu le ȳa tótă speranța și să-ı mângâe, făgăduindu-le că unul din urmașii lor ȳi va rėsbuna de șerpe.

Ceia ce ne arată că acesta e adevėratul înțeles al predicerei, de care ne ocupăm este, că, luată în înțelesul acesta, s'a ȳmplinit în totul în persóna lui Is. Chr. Ceia ce D-đeu a prevestit, el a ȳmplinit: El a zdrobit capul șarpelui, adică puterea demonului, scotėnd neamul ominesc din servitute.

§ 2. Făgăduințele făcute patriarhilor.

Aflăm din cartea Facerei, că mai multe prediceri însemnate se făcură celor trei patriarhi, părinții națiunei iudaice. În deosebite ocasiuni, D-đeu descopere lui Abraam cele ce erăt să li se ȳntėmple urmașilor săi. ȳi predice că urmașii săi vor fi nemernici în țară streină; că vor fi robi și vor fi puși la munci grele timp de patru-sute de ani, dar că după aceia va judeca pre poporul apăsėtor și că-ı va scóte din robie, ȳncărcați de avere (Fac. 15, 13, 14).

După mórtea lui Tara, tatăl lui Abraam, D-đeu ȳi poruncește de a părăsi Mesopotamia și a veni în pământul ce i-l va arăta. ȳi vestește apoi că-l va

face părinte al unei națiuni mari; că-l va bine-cuvânta și-l va premări; că va bine-cuvânta pre acei ce-l vor bine-cuvânta și va blestema pre acei ce-l vor blestema; și în fine, că întru el se vor bine-cuvânta toate neamurile pământului. După ce Abraam se supune necondiționat voinței lui D-deu, fiind gata a-și jertfi pre unicul său fiu, i se reînnoește aceeași făgăduință în termeni și mai pozitivi și-i dice, că supunându-se voinței sale, va fi bine-cuvântat, că va înmulți sămânța lui ca stelele cerului și ca nisipul mării; că li va da stăpânire averea vrăjmașilor lor; și că în sămânța sa se vor bine-cuvânta toate națiunile pământului. D-deu reînnoește aceleași făgăduinți mai cu aceleași cuvinte, mai ales ca întru sămânța sa se vor bine-cuvânta toate neamurile, mai întâiu lui Isaac, și apoi lui Iacob; asigurându-i și mai mult că li va da urmașilor lor pământul în care se afla, adică pământul Canaan. — (Fac. 26, 3, 4).

În aceste profeții trebuie a distinge două părți: întâia în privința poporului, care trebuia să iasă din Abraam, Isaac și Iacob; ea prevestește prodigioasa înmulțire a acestui popor și prosperitatea sa. A doua se raportează la toate popoarele; ea predice că se vor bine-cuvânta toate neamurile întru el.

Aici sunt trei propozițiuni: mai întâiu ele sunt profeții adevărate; apoi, partea a doua a profețiilor acestora au de obiect a prevesti pe un trimis a lui D-deu; și în fine că partea a doua s'a împlinit în Is. Chr.

2). Dacă, precum am arătat, și nu ne putem îndoi de acesta, caracterul cel mai sigur, cum că o

pređicare vine cu adevărat dela D-đeu, este împlinirea exactă a ei, care n'au putut să provină nici din cauze naturale, nici din întâmplare, este evident că și acestea sunt prevestiri divine, că partea întâia a făgăduințelor acestora, relativă la urmașii patriarhilor, s'a împlinit exact și în toate împrejurările, este un fapt pe care ni-l dovedește istoria întrégă a poporului ebreu, dar este iarăși evident că pe timpul pređicărilor, aceste fapte, cu împrejurările lor, nu puteau să fie prevedute natural, nici să fie găsite din întâmplare.

Când familia patriarhilor se compunea numai din persoanele lor, ce cauză naturală putea să facă a se prevedea că va fi un popor numeros, mai întâiu robit la o națiune streină, și împovorată cu multe greutăți, timp de patru sute de ani; după împlinirea termenului acestuia, eliberat din această servitute prin puterea Dămneđească, deveni bogat, victorios și stabilindu-se prin puterea armelor sale în pământul Chanaan. Nu cred că ș'ar putea închipui cine-va, ca prevederea ominéscă să se întindă până aci, și că întâmplarea să fi avut vre-un rol, așa ca să se potrivească pređicările cu evenimentele. Dar dacă partea întâia a promisiunilor este o profeție divină, a doua, care are de obiect toate națiunile și bine-cuvântarea lor în semênța patriarhilor este de sigur tot ast-fel; ambele forméză unul și același contest. Dacă una vine dela D-đeu, firește că tot de acolo vine și ceia-laltă; veracitatea divină este de o potrivă interesată în realizarea tu-

turor făgăduințelor acestora, și creștând pe cele din-tăiū trebuie să le credem și pe cele-lalte.

3. Propoziția ântăia stabilită, și acest punct odată dovedit, că este o prevestire divină, carea a promis succesiv lui Abraam, lui Isaac, lui Iacob, că întru semênța lor se vor bine-cuvența tôte neamurile, se naște o altă întrebare: Ce trebuie a se înțelege prin cuvântul: *Intru semênța sa*. Cuprinde ôre pre toți urmașii acestor patriarhî? Saū că este vre-un individ dintre azești urmași? Este lămurit că în cazul al doilea se prevestește un trimis al lui D-șeu. Cine altul pôte să bine-cuvinteze, afară de D-șeu și acel ce a primit dela El puterea acêsta, și încă să bine-cuvinteze tot neamul ominesc? Cum că aici nu se înțelege totalitatea Iudeilor, ci numai unul din urmașii patriarhilor, avem consimțirea tuturor Iudeilor vechi cari aplicaū profetia acêsta la Mesia. Ce fel de bine-cuvențare puteaū să reverse Iudeii asupra altor neamuri? Speranța lor era ca Mesia să fie răsboinic, biruitor, care le va nimici și li va supune tôte popórele. Dacă pôte să fie ôre-care nedumerire între un sens și altul, sunt douë mijlóce prin care se lămurește: mai ântăiū cele-lalte douë profeții, care se servesc una pe alta de comentariū, și dintre care unele explică cea ce este întunecat în altele, și apoi împlinirea, carea nu numai că confirmă profetia, dar o lămurește, care o face sigură și evidentă și care-î asigură autoritatea și claritatea. Dar, de o parte cetim multe profeții, care de bună sémă sunt relative la Mesia, în care el se numește doritul, așteptarea némurilor. Este cea dintăiū profetie care

ni prevestește numeroșele bine-faceri pe care le va aduce lumei. Vom avea ocaziune a espune aici un mare număr din acestea.

4. Pe de altă parte, împlinirea acestei profeții arată că ea este relativă la Is. Chr. Dacă, între urmașii patriarhilor s'ar găsi vre unul care să fi adus națiunelor din partea lui D-zeu bunătați mari spirituale, pe care să-l fi recunoscut toate națiunile și să-l fi onorat și dela care să fi primit cu supunere și recunoștința bine-facerile divine pe care le distribuia el, putem noi ore să ne îndoim că nu s'a bine-cuvântat toate nemurile întru el? Putem noi ore să nu recunoșcem pre bine făcătorul universal predis strămoșilor săi? Dar acesta este Is. Chr. Pogorindu-se pre pământ, el a adus îmbelșugarea bine-cuvântărilor cerești și le-a revărsat preste toate poporele, fără a mai vorbi de aceia ce ne învață credința, că el a mântuit de păcat pre omul cel dintăi și a scos pre urmașii săi din robia demonului, că prin mórtea sa ne-a meritat harurile divine, pre care ni le împarte prin sântele taîne; nu este ore un fapt destul de cunoscut și lămurit că el a răspândit pre pământ adevărurile religioșe cele mai folositoare, că a dat neamului omenesc o noțiune despre D-zeu, mai exactă decât toate ideile concepute în privința acésta, un cult cu totul spiritual, morala cea mai perfectă pe care a vădut'o lumea? Să se caute în totă istoria vre-o persoană care să fi revărsat atâtea bine-cuvântări, la care se participe tot neamul omnesc.

Cu alte cuvinte, celor trei patriarhi li s'au făgă-

duit că toate popoarele se vor bine-cuvânta întru sămânța lor. Toate popoarele pământului au fost bine-cuvântate în Is. Chr. urmașul patriarhilor. Is. Chr. este prin urmare acela ce li s'a promis; de aceea și vedem noi că Apostolii îi aplicau aceste profeții, înainte chiar de a fi împlinite. Bine-cuvântările lui Is. Chr. încă nu se răspândise asupra neamurilor, când St. Petru, la începutul predicării sale, amintind Iudeilor aceste făgăduinți relative la toate familiile pământului, le dice că ei trebuie să fie bine-cuvântați cei dintâi întru Fiul pe carele l-a trimis D-deu. (F. 3. 25). Așa începură a se răspândi bine-cuvântările acestea și preste neamuri, când st. Pavel dicea Galatenilor, că D-zeu a preșis lui Abraam că vor cuprinde toate neamurile, și că ele se efectua în Is. Chr. În gura acestor Apostoli mari, interpretările acestea ale făgăduinței făcute lui Abraam erau profeții adevărate, pentru că făgăduința acesta încă nu se împlinise și de bună seamă chiar în acel timp nu se putea calcula prin prevederea ominescă, nici se putea găci din întemplantare. Ast-fel interpretarea ce o facem noi profețiilor Vechiului Testament este întemeiată pe profețiile celui Nou, care sunt de o claritate evidentă.

Numai unul D-deu a explicat prin apostolii săi aceia ce preșisese patriarhilor și a bine-voit a da înțelesul sigur și incontestabil al făgăduințelor sale, atunci chiar când începea a le împlini.